

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.H. Veeffkind, Krommenie

Petrus, de herder

Gij weet, dat ik u liefheb

Johannes 21:15-17

Het vraaggesprek tussen Jezus en Petrus: 'Petrus in ere hersteld', staat er in de nieuwe vertaling boven. De kinderbijbel van Anne de Vries denkt aan gewetenswroeging bij Petrus: „Ik ben zo slecht geweest... Zou ik nog wel een knecht van de Here Jezus mogen zijn?” En aan geestelijke discriminatie bij de andere discipelen: 'Hoor Petrus er eigenlijk nog wel bij?' Daar gaat Jezus nu iets aan doen. Hij herstelt de goede verhouding tussen Petrus, Hemzelf en de discipelen. Daartoe moet Petrus dan wel eerst drie keer openlijk verklaren dat Hij Jezus liefheeft.

Wat de *gewetenswroeging* bij Petrus betreft: hier staat geen woord over in dit hoofdstuk. Nergens vinden we ook maar een aanduiding dat Petrus het moeilijk had met Jezus en met zichzelf.

Integendeel! Als Johannes doorheeft dat het Jezus is, daar aan de oever van het meer, in het halfdonker van de morgen, dan is het Petrus die het water inplonst en als eerste bij de Meester aankomt. En als Jezus tot de discipelen ('hen', meervoud) zegt: „Brengt (meervoud) van de vissen, die gij nu gevangen hebt”, dan is het weer Petrus die voor Jezus vliegt. Ook in hoofdstuk 20, na Christus' opstanding, is het Petrus die voorop loopt. Petrus gaat meteen op weg naar het graf, als Maria Magdalena heeft verteld dat ze Jezus hebben weggenomen. En Petrus gaat als eerste het graf binnen. En nog verder terug, in de lijdensgeschiedenis: uitgerekend in Johannes' evangelie staat niet dat Petrus na zijn verloochening van Jezus naar buiten ging en bitter weende. Dit staat wel in de andere evangeliën, maar niet in Johannes.

Hiermee is niet beweerd, dat Petrus geen last heeft gehad van zijn geweten. Maar hiermee is wel beweerd, dat dit motief geen enkele rol speelt in het evangelie naar Johannes.

Wat de geestelijke *discriminatie* door de andere discipelen betreft: ook hierover lezen we niets. Nergens vinden we ook maar een aan-

duiding dat de anderen het moeilijk hebben gehad met Petrus. Integendeel! Als Petrus zegt: „Ik ga vissen”, antwoorden de anderen: „Wij gaan met u mee”. Op het schip praat Johannes met Petrus alsof er niets aan de hand is. Ook uit hoofdstuk 20, over de opstanding, krijgen we niet de indruk dat er iets scheef zit tussen beide mannen. Ze doen wie het eerst bij het graf is, maar van enige rivaliteit is geen sprake. Bovendien, wat de lijdensgeschiedenis betreft: zouden de andere discipelen wel geweten hebben, dat Petrus Jezus drie keer had verloochend? Per slot van rekening was geen van de twaalf erbij geweest. Alleen de bekende van de hogepriester die Petrus in de binnenhof introduceerde (18:15v). Er zijn goede gronden om aan te nemen dat deze bekende van de hogepriester niet Johannes maar Nicodemus was. Er is best wel rivaliteit geweest tussen de discipelen onderling, maar in deze hoofdstukken blijkt daar niets van.

Wat de *houding van Jezus* tegenover Petrus betreft: het is de vraag of het zogenaamde eerherstel van Petrus in het publiek heeft plaatsgevonden. Vers 15 meldt: „Toen zij dan de maaltijd genoten hadden”, en vers 20: „En Petrus, zich omwendende, zag de discipel volgen dien Jezus liefhad”. Misschien mogen we hieruit afleiden, dat Jezus en Petrus een eindje met elkaar opliepen en dat ze een gesprek onder vier ogen hadden. In elk geval gaat het hier niet om de complete apostelkring: deze bestond uit elf mannen. En bij de zee van Tiberias waren slechts zeven mannen aanwezig: met Natanaël zal Bartolomeüs wel bedoeld worden, en van twee hunner kennen we de naam niet eens. Van eerherstel in de kring der apostelen kunnen we dus eigenlijk niet spreken. Bovendien blijkt uit niets, dat Jezus Petrus tot nog toe anders behandeld heeft dan de anderen. Ze hebben samen gegeten en gedronken, en dat wil wat zeggen in het Oosten! Tot de hele discipelenkring heeft Jezus gezegd – en het ligt voor de hand om aan te nemen dat Petrus erbij is geweest – „Vrede zij u! Gelijk de Vader Mij

gezonden heeft, zend Ik ook u. En na dit gezegd te hebben, blies Hij op hen en zeide tot hen: Ontvangt de heilige Geest. Wie gij hun zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden; wie gij ze toerekent, die zijn ze toegerekend”. Van publiek eerherstel is helemaal geen sprake.

Aan wat Jezus tot Petrus zegt, kunnen we niet zien dat het vragen zijn. Niet aan de vorm van de zin, niet aan de wijs van het werkwoord, niet aan een vraagteken – vraagtekens zijn pas later aan de tekst toegevoegd; de oudste handschriften hadden helemaal geen leestekens. Er zit wel iets vragends, iets suggererends in. Maar het zijn geen open vragen, waarbij Petrus nog met 'nee' kan antwoorden of waarbij Jezus heel verwonderd kan zijn dat de ander 'ja' antwoordt. Het is geen vraag maar een weet – ook voor de Vraagsteller! Dit laat Petrus dan ook heel duidelijk merken: Jezus weet al heel goed wat Hij vraagt. „Ja, Here,

**33e jaargang - nr. 7.
31 maart 1989**

In dit nummer

- 105 J.H. Veeffkind,
Petrus, de herder
- 107 H.J. van der Kwast,
Dichter bij elkaar of
verder uiteen? (3)
- 110 D.W.L. Milo,
Liturgisch samenspel
- 111 M. Maljers-Kroes,
Tussen kerk en keuken
- 112 D. Holwerda,
De drie getuigen
- 115 B. Holwerda,
Ik kan het toch niet!
- 118 W.J. Moggré,
Machteloos...

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E.R. Postma
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient naar dit adres gestuurd te worden.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
A.J. van Veelen-Vis
Postbus 258,
3740 AG Baarn.
Tel. 02154-23546.
Gironummer 404945 t.n.v. Geref.
Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

f 55,- per jaar of f 30,- per half jaar.
Voor studenten f 44,- per jaar. Buitenland f 79,- per jaar of f 99,- per luchtpost. Bij vooruitbetaling te voldoen.

Advertenties

Tarief: 50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk maandagmorgen, in de week van verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-13080. Fax 92619.

Druk

"Steenbergen", Zeist.

Gij weet... Ja, Here, Gij weet het... Here, Gij weet alles, Gij weet dat... Jezus weet al wat Hij van Petrus vraagt. Hij vraagt naar de bekende weg. En als je naar de bekende weg vraagt, vraag je eigenlijk helemaal niet!

Jezus zegt gewoon tot Petrus:

„Simon van Johannes, jij hebt Me lief, hè?” En dat tot drie keer toe. Net zoals Petrus zelf tot drie keer toe Jezus had verloochend. Dit betekent: Jezus herhaalt zijn opmerking niet alleen, voor de tweede keer, maar Hij plaatst haar nog eens, voor de derde keer – en uitgerekend dit herinnert Petrus aan die nacht waarin hijzelf ook iets twee, drie keer zei. Jezus herhaalt niet voor alle duidelijkheid, maar Jezus haalt de oude wond open – en dan wordt Petrus bedroefd.

Er is op gewezen, dat Petrus Jezus niet verloochende omdat hij niet van Hem hield, maar juist omdat hij wel van Hem hield. Hij wilde bij Hem in de buurt blijven: Jezus kon hem eens nodig hebben. Daarom mocht hij niet ontdekt worden als discipel van Jezus. Daarom moest hij zichzelf camoufleren: „Ik een discipel van die mens? Welneé!” Petrus zei 'nee', omdat hij zoveel van Jezus hield (zie H. de Jong, *Bron en norm*, 111).

Het is uitgerekend dat wat Jezus hier tot Petrus zegt: „Je houdt van Me, hè Simon, en daarom heb je nee gezegd in het huis van de hogepriester. Niet omdat je niet van Me hield, maar juist omdat je wel van Me hield. En Ik weet dat wel, hoor! Ik ken je wel!” Jezus onderkent de liefde die onder schijnbare liefdeloosheid verborgen is. En daar is Petrus zo ondersteboven van. Daarom zegt hij ook wat hij zegt. Hij heeft geen kort en krachtig antwoord, maar hij reageert verwonderd op de dieptepeiling door Jezus. Jezus heeft hem door! Ja, Here, Gij weet alles – tot vier keer toe zegt hij dit.

Nee, het gaat in deze perikoop niet over de gewetenswroeging van Petrus of de geestelijke discriminatie door de andere leerlingen, en zelfs niet over het eerherstel door Jezus. Het gaat hier niet over liefde en haat van mensen, maar over de geweldige grootheid en liefde van de Héér, de Kurios. *Het is de Here*, zegt Johannes. Inderdaad het was de Here. Zo openbaarde Jezus Christus zich aan zijn discipelen en ook aan Petrus. Hij bevestigt Petrus niet opnieuw in zijn ambt, maar Hij bevestigt Petrus in de uitoefening van zijn ambt. Hij steekt hem een hart onder de riem. Achter het 'nee' van Goede Vrijdag ziet Hij het 'ja' van Pasen.

Wat een les voor deze man! Wat kan hij daar zijn winst mee doen in de omgang met andere mensen! Jezus weet, dat mensen nee kun-

nen doen omdat ze ja bedoelen. Nu, na deze diepe ervaring, kan Petrus voor Jezus' schapen zorgen. Weid mijn lammeren, hoed mijn schapen, weid mijn schapen. Hoe een vissenvanger via een kraaiende haan schapenfokker wordt...

OPSTANDING – 4 –

Ik heb een droom
Jezus Christus heeft een droom
Hij gaf een droom aan Johannes
Hij geeft een droom
aan ieder die overwint
ik heb een droom

en ik zie een nieuwe wereld
ik zie een nieuwe mensheid
ik zie een nieuwe menselijkheid
een gemeente vol warmte en hartelijkheid
een samenleving van ongeschonden leven en pure blijdschap
mannen en vrouwen die elkaar aanvaarden
als grote geschenken van God
stuk voor stuk unieke mensen
mensen wier hart zwelt van vreugde en trots
als op een tintelende lentedag
ieder van hen volstrekt vrij en allen dienend in grote liefde
lachend om de goede God die zij dienen
en Jezus naar wiens nieuwe naam zij zijn genoemd
koningen die heersen over dingen en planten
dieren en engelen
die een eeuwigheid nodig hebben
om de geheimen van de nieuwe materie te ontdekken
en de schoonheid van de nieuwe wereld te bezingen

ik heb een droom
en Jezus gaf mij die
ik zie nieuwe hemelen en een nieuwe aarde
waar gerechtigheid woont
waar God woont bij de mensen
en waar mensen wonen bij God.

(bij Openbaring 21 en 22)

Ds. H.J. van der Kwast, Amstelveen

Dichter bij elkaar of verder uiteen? (3)

Afscheid van de gereformeerde belijdenis?

„Ik ben er inderdaad van overtuigd dat de 'basis', waarop de Ned. Geref. Kerken metterdaad staan in het *afschied* van de confessionele uitspraken van de synoden van Amersfoort-West en Hoogeveen een samengaan onmogelijk maken”, aldus Prof. J. Kamphuis aan het slot van zijn artikelen over het contactorgaan van de gereformeerde gezindte. Moeten we dan alle hoop laten varen? Neen, want J.K. vervolgt: Maar dat betekent niet, dat er geen perspectief op hereniging zou zijn. Dat is er – gelukkig – wel degelijk met hen die confessioneel-gereformeerd willen zijn.

Laat ons zien welke weg hier wordt gewezen.

In zijn artikelen geeft Prof. K. eerst een keurig overzicht van de geschiedenis van het contactorgaan met vermelding van de statuten.

Grote moeite heeft de schrijver met art. 2 waarin o.a. wordt gezegd dat de deelnemende kerken of groepen *elkaar aanspreken op basis van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid*.

Heb ik de professor goed begrepen dan acht hij het niet mogelijk de Geref. Kerken (syn.) en onze kerken op deze basis aan te spreken.

Eerst komen de geref. kerken (syn.) aan bod en met de stukken wordt aangetoond dat zij op een zeer wezenlijk punt *officieel* hebben gekozen *tegen* de gereformeerde belijdenis. Het 'klopt' allemaal volgens het boekje.

Vervolgens komen onze kerken aan de beurt. Erkend wordt dat er nog vele gereformeerde belijders in onze kerken zijn, zoals zou blijken uit de grote verontrusting over 'vreemde leringen', die onder ons gepropageerd worden.

Het hart, aldus Prof. K. moet blijven trekken tot hen die de waarheid van de Schrift en de belijdenis van harte liefhebben. Wanneer het hart trekt willen we gaarne luisteren.

Belijdenis

Bij de bezwaren die de schrijver tegen ons heeft valt iets op. In de vorige artikelen heb ik aandacht besteed aan de zaak die in de scheuring in 1967/68 *centraal stond: het zg. naspreken van de belijdenis inzake kerk en vrijmaking*. In zijn 'Verantwoording van een keus A.D. 1967' lezen we op pg. 13/16 de brief die Prof. J.K. op 5 dec. 1966 schreef aan de kerkeraad van Kampen met

een aanklacht tegen één van de predikanten, die de bekende Open Brief had ondertekend. In deze brief werd door de ondertekenaars weersproken en geloofd dat over de Geref. kerken van na de vrijmaking zou kunnen en mogen worden gesproken naar de artt. 28 en 29 van de Ned. Gel. Bel. als over de ware kerk, waar ieder schuldig is zich bij te voegen, aldus J.K. Duidelijk is volgens de schrijver dat de gemeente van de weg van de vrijmaking wordt afgeleid, *en*, want Christus ging en gaat ons voor op deze weg, achter Christus vandaan getrokken. Vervolgens valt dan een beschuldiging aan het adres van de ondertekenaars die we nu maar niet vermelden.

Er wordt in deze brief wel gesproken over verkrachting van *de belijdenis*, maar dat slaat op de artt. 28/29 van de ware K. het is daarom op zijn minst merkwaardig dat wanneer J.K. zijn grieven tegen ons gaat opsommen, hij deze ernstige grief die tot zulke zware beschuldigingen heeft geleid, niet noemt. De aanklacht is nu dat wij *afscheid* hebben *genomen van de belijdenis*. In dezelfde geest sprak men in Z. Afrika en elders en dat is wel te begrijpen, omdat de broeders nergens ter wereld steun krijgen voor hun leer over kerk en vrijmaking. Geen woord dus over de kern van het conflict.

Kerkorde

Het is volgens J.K. niet mogelijk in onze kerken een appel te doen op basis van de belijdenis, want wij hebben *de gereformeerde kerkorde vervangen door een accoord van kerkelijk samenleven*, dat niet eens door alle kerken is aanvaard.

Bij zijn kritiek op het accoord beroept de schrijver zich op een commentaar van Prof. Dr. D. Deddens die in ons accoord het klassiek-gereformeerde ondertekeningsformulier niet vermeld vond.

Prof. K. had goed gedaan door ook te luisteren naar Prof. Dr. W. van 't Spijker, die een veel billijker beoordeling gaf en schreef dat er *geen twijfel* over kan bestaan dat we hier te maken hebben met een *kerkorde in gereformeerde zin*. In zijn bespreking in het *Reform. Dagblad* verwees hij daarbij naar de verklaring die aan het accoord voorafgaat, waarin o.a. staat: „Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de formulieren van de Oude christelijke kerk en in de drie formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en grond

voor haar samengaan te vinden”. Deze verklaring is destijds *met algemene stemmen* aangenomen. Wat het ondertekeningsformulier betreft kan ik Prof. K. gerust stellen. Na 1967 heb ik vier kerken gediend en in alle regionale vergaderingen dit formulier getekend.

Voor zover mij bekend gebeurt dit in alle regio's. Dit antwoord zal onze opponent niet bevredigen.

In het voorbijgaan wijst hij er op dat onderscheiden ambtsdragers onder ons de belijdenis openlijk hebben weersproken, maar het voornaamste is toch wel dat wij ons *niet onderwerpen aan confessionele uitspraken* van de synoden van Amersfoort-West en Hoogeveen.

Het gaat dus niet alleen om *een binding aan de belijdenis*, maar ook aan een aantal *synode-uitspraken* over die belijdenis, ons al dan niet bekend.

Het gaat er op lijken dat men nergens kerkelijk zo synodaal gebonden is als in de *vrijgemaakte kerken*. Van de synode-besluiten noemt Prof. K. de uitspraken inzake het 'van stonde aan' in Zondag 22, over de *Wet des Heren* en, gelijk te verwachten was, over de Open Brief waarin de inhoud en het katholiek karakter van de gereformeerde belijdenis in twijfel wordt getrokken.

Confessioneel Gereformeerd – maar hoe?

Hier is een belangrijke zaak aan de orde, die niet alleen onze verhouding tot de vrijgemaakte kerken raakt, maar allen die zich in ons land tot de gereformeerde belijders rekenen. Ook onze hervormde gereformeerde broeders en zusters, die deze strijd niet hebben ondergaan als wij, zullen deze zaak onder de ogen moeten zien.

De lezers weten dat ik behoor tot hen die confessioneel-gereformeerd willen zijn en herhaalde malen heb ik gezegd en geschreven dat ambtsdragers, die het bekende formulier ondertekend hebben, dienovereenkomstig moeten handelen en niet publiek kritiek op het belijden moeten uitoefenen. Het heeft mij er niet van weerhouden de broeders, die van vrijgemaakte zijde tot in verre landen werden aangeklaagd, in bescherming te nemen, zover dit mogelijk was.

Onze kerken zullen, nu ons bij herhaling vragen bereiken van zusterkerken deze zaak *ernstig* moeten nemen.

Maar één ding staat daarbij voor mij vast: Het moet niet op de wijze van

de synoden van Amersfoort en Hoogeveen.

Laat ik één van de door Prof. K. genoemde confessionele uitspraken als 'voorbeeld' nemen.

In het jaar 1966 ondertekende een aantal broeders een brief aan de gemeente in Groningen-Zuid, die in grote moeite en vereenzaming was geraakt, nadat hun predikant was geschorst en afgezet omdat hij in privé-kring een samenspreking met leden van de Geref. Kerk (syn.) had gehouden. Eén en ander had grote deining in de kerken gegeven, vooral na het conflict op de synode van Rotterdam-Delfshaven.

In de Open Brief werd aan het slot o.a. gezegd dat ieder zich afvraagt of het historisch fundament van de Geref. Kerken ook *samenvalt* met het fundament van de heilige, algemene christelijke Kerk.

Het was dr. C. Trimp die in deze zinsnede een *algemene problematisering van het gereformeerd belijden* hoorde. Anderen volgden; de synode van Amersfoort-West sprak in gelijke zin en Prof. K. houdt het ons voor als *confessionele uitspraak*. Waarin de ondertekenaars van de O.B. ook mochten verschillen, zij wierpen de beschuldiging van dr. Trimp c.s. *verre van zich* en stelden dat zij de belijdenis van harte aanvaardden.

In een *authentieke* nadere verklaring wordt gesteld:

„Deze geconstateerde vraagstelling stelt ook het katholiek of algemeen karakter van de gereformeerde belijdenis niet disputabel. Want deze vraagstelling ontkent niet, dat het Gereformeerd belijden als Schriftuurlijk belijden geldend heeft te zijn voor alle gelovigen en kerken, maar vraagt alleen of waar men minder of op enig punt anders belijdt dan de Geref. Kerken, men al dan niet tot de enige, heilige katholieke Christelijke kerk behoort. Binnen deze vraagstelling *houdt men het algemeen karakter van het gereformeerd belijden vast* om er kerken, die minder of op enig punt anders belijden, maar die toch kerken zijn te achten, mee te dienen, opdat zij ook de *volheid en zuiverheid van het gereformeerd belijden* naar de Schriften mogen ontvangen”.

Dit is klare taal en in je onnozelheid denk je: gelukkig de broeders hebben zich misschien wat ongelukkig uitgedrukt, maar ze stellen de belijdenis niet in twijfel!

Maar men heeft niet willen luisteren. De synode van Amersfoort-West heeft haar uitspraak gedaan *zonder de betrokken broeders ook maar te horen* en velde zodoende een oordeel en dan nog wel in een zaak die door de kerken niet was voorgelegd. De synode stelde de waarheid in de O.B. vast en was blijkbaar weer met *profetisch gezag* bekleed.

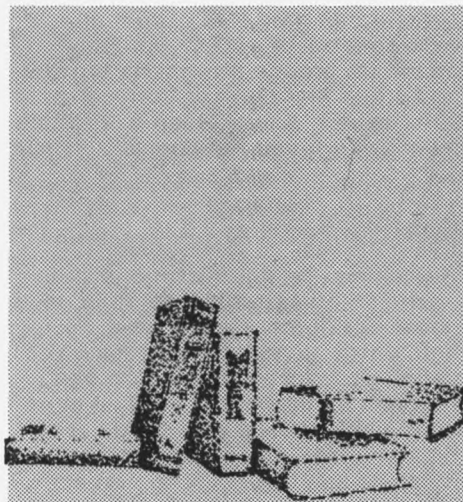
Daarbij handhaafde men de belijdenis op een wijze die totaal in strijd is met de 'religie' van de belijdenis

inzake de tucht in Christus' kerk. Wanneer het aanvaarden van deze handeling van de synode als confessionele uitspraak de enige weg is naar hereniging en onze instemming met de belijdenis niet voldoende is, krijgen we met een merkwaardige binding te doen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat heel wat predikanten, die de strijd om de vrijmaking hebben meege maakt, neen zeiden tegen deze binding aan Amersfoort en de ondertekenaars niet veroordeelden, ook al moesten zij niets hebben van de inhoud van de Open Brief.

De ruimte ontbreekt me om in te gaan op de andere confessionele uitspraken door Prof. K. genoemd. Laat ik mogen besluiten met een citaat van een man, die dagelijks te maken heeft met de moeite van het streven naar eenheid van kerken, kardinaal J. Willebrands: „Zuivering van ons geheugen en ons geweten, verzoening door gezamenlijke studie over elkaar en erkenning van het wederzijds aangedane leed... in de oecumenische dialoog zien de partners zichzelf in het 'tegenlicht' van de ander. Dat geeft een diepte die men niet met zichzelf alleen kan vinden. De echte dialoog is daar waar men zichzelf wil geven”.

Dichter bij elkaar?

Boekbespreking

B. Wielenga, Richmond, Natal

Drs. L.J. Joosse, *Reformatie en Zending*. Bucer en Walaeus: vaders van reformatische zending. Goes: Oosterbaan en Le Cointre 1988. Prijs: 24,90. Pag. 160, incl. noten, literatuurlijst en register van namen en zaken.

In deze studie bespreekt drs. Joosse, vrijg. gereformeerd predikant te Groningen, een bekend thema: hoe komt het dat in de tijd

van de Reformatie er nauwelijks over zending werd nagedacht en er zo weinig aan zending werd gedaan? Horen Reformatie en zending wel bij elkaar? Hoewel iemand als S. van der Linde aanwijst dat de vaders van de jonge gereformeerde kerk zeker wel hebben nagedacht over zending, en dan met name Bucer, toch konkludeert ook hij dat ze niet tot de zendingsdaad gekomen zijn en dat de Reformatie in geen geval de zending voorbeeldig heeft verwerkt. Daarvoor moeten we z.i. bij het Piëtisme zijn. Ik vermoed dat ook onder ons deze voorstelling van zaken gangbaar is. Joosse meent dat dit beeld behoorlijk moet worden bijgesteld. En daaraan is zijn studie gewijd. Al ben ik geen kerkhistoricus, en kan derhalve hem niet narekenen in zijn uitvoerige bespreking van vooral Bucer, toch denk ik dat hij zijn gelijk hard heeft kunnen maken.

Daarvoor moeten we wel een paar dingen bedenken. We moeten niet de term zending laden met een betekenis die 19e eeuws is, p. 13; we mogen niet vanuit latere ontwikkelingen alleen de Reformatie op het punt van zending beoordelen. Ook moeten we niet afgaan op de term zending; de term kan afwezig zijn, maar de zaak wel degelijk aanwezig, p. 14. In hst. 2 gaat Joosse in op de beoordeling van de Reformatie in de zendingswetenschappelijke literatuur en ontdekt dan dat Bucer er over het algemeen het beste vanaf komt. Hij heeft heel wat informatie in dit hst. opgeslagen. Hst. 3 is dan het centrale hst. in deze studie, waarin uitvoerig wordt ingegaan op Bucers ambtsopvatting en dat in nauwe aansluiting bij prof. van 't Spijkers bekende proefschrift over de ambten bij Martin Bucer. Joosse meent dat bij Bucer het ambt van herder en leraar niet maar alleen een taak had naar binnen toe maar ook naar buiten toe, naar Joden en Turken en andere ongelovigen, p. 48 v. Ik ga dat nu niet allemaal weergeven, maar wie van kerkgeschiedenis houdt en benieuwd is hoe Joosse zending koppelt aan Bucers ambtsopvatting, kan in dit uitvoerige hst. zijn hart ophalen. Zending is een opdracht aan de gemeente gegeven en wordt door het uit de gemeente opkomende ambt gerealiseerd, ik denk dat ik heel kort het zo kan samenvatten. En hier zou dan een heel eigen visie op zending achter steken, die duidelijk zich afgrenst tegen de 19e eeuwse zending die duidelijk niet-kerkelijk gebonden was. Maar de herders en leraars hadden een taak naar alle verloren schapen om die in de schaaftal van Christus te brengen, p. 53 v. Andere zaken die onze aandacht waard zijn, laat ik nu maar rusten. Wel wijs ik er nog even op dat Joosse ook de rol van de overheid die christelijk geacht werd en wier dienaren tot de kerk behoorden,

bespreekt in verband met de uitbreiding van het Rijk van Christus. Het was de tijd van het corpus christianum, waarin kerk en overheid behoorden samen te werken ook voor de belangen van het Koninkrijk Gods. Art. 36 NGB is nog een herinnering aan die voorbije periode! Joosse vindt het dan ook onbillijk alle overheidsbemoedelingen ten dienste van de zending in die dagen terug te voeren op imperialisme e.d. Ik vermoed dat hij hier een goede korrektie aanbrengt voor wat die tijd aangaat op de gangbare voorstelling van zaken. Gelukkig overspeelt hij niet zijn hand door de overheid in die dagen mooier af te schilderen dan ze in werkelijkheid was.

Ook een aantal konkrete zendingsondernemingen passeren de revue als bewijs dat er wel degelijk aan zending gedaan werd in de 17e eeuw. De invloed van Bucer met name in Nederland wordt ook nog nagegaan, waarbij dan Walaeus ter sprake wordt gebracht. Al met al een studie die ik kan aanbevelen. Ter afsluiting een paar meer technische opmerkingen: de oud-hollandse citaten in het hst. over Walaeus hadden van mij ook wel vertaald mogen worden; het zou de leesbaarheid ten goede gekomen zijn. De stijl is wat moeizaam en hier en daar zelfs omslachtig wat nu en dan de duidelijkheid niet ten goede komt. Bij een tweede druk, die er

m.i. best mag komen, zou Joosse eens een neerlandicus moeten inschakelen om de stijl wat bij de schaven.

Dit is een wetenschappelijke studie, die zich haast uit de aard der zaak niet vlot laat lezen. Maar ik hoop toch genoeg mensen nieuwsgierig gemaakt te hebben om het boek aan te willen schaffen. Het is de zaak, Reformatie en Zending, waard.

Pastorale Notitie

G. v.d. Brink, Veenendaal

Hokianga (2)

Kort nadat we in de paradijselijke Hokianga waren neergestreken ontvingen we bezoek uit de kring van de A.O.G., De Assembly Of God, een pinkstergemeente waarvan we de massale tempels (4 à 5000 zitplaatsen) in Canada gezien hadden. Hier aan de Hokianga hadden ze een groepje van 50 zielen. Het was Ian, een kleine boer, die ons opzocht, terwijl we op de rand van het zwembad in de tuin met de benen in het water bungelden. Ian's vraag was kort en goed: „Gerald will you share the belief with us”? wil je het geloof met ons delen? Een paar dagen later werden we opgehaald. Ian bracht ons naar een huisje aan het water. Aanwezig waren 12 volwassenen, van wie de helft Maori's en een paar kinderen (die op de vloer speelden). De samenkomst begon met lofprijzing: iedereen stond, handen omhoog. Mijn vrouw en ik zaten. Een golf van

blijdschap stroomde het kamertje binnen. Bij sommigen stroomden ook de tranen. Na ongeveer 7 minuten ging het zingen over in bidden. Allen baden door elkaar. Alleen het gebed van een oude Maori-moeder konden we heel goed volgen. Ze dankte de Here dat er een dienaar uit een ver land gekomen was en ze bad om een zegen over wat hij zeggen ging. Na het gebed werd alles heel stil en Ian vroeg of ik wilde spreken.

Ik deed toen het volgende voorstel: „Als ik nu ga vertellen op welke wijze wij proberen gemeente van de Heer te zijn in het verre Holland, zullen we elkaar misschien niet nader komen. Maar als ik jullie nu eens ging vertellen, welke boodschap ik gebracht heb op de zondag waarop ik mijn dienst in de gemeente neerlegde – een samenvatting van alles wat ik in 35 jaar gepredikt heb – dan kunnen jullie misschien zeggen of je jezelf hierin herkent, ja of neen.” Dat vonden ze best. Dus heb ik toen over 1 Kor. 2:2 gepreekt: „Ik had besloten niets te weten onder u dan Jezus Christus en die gekruisigd”. Ik realiseerde me heel goed, dat ook dit nog een heel waagstuk was, want woordverkondiging wordt bij hen overschaduwd door getuigenis. Bovendien beheerste de verkondiger hun taal niet zo goed. Tenslotte ging de preek er over dat we ellendige arme zondaren zijn en dat Gods brandende toorn over ons gaat en dat we als goddelozen gerechtvaardigd worden door het bloed van het kruis. Alleen door het bloed! En dat van daaruit de weg naar de Geest en de heiliging door de Geest ontsloten wordt. En dat zijn punten die mensen van de doperse geestesstrooming bepaald niet liggen (zie daarover W. van 't Spijker, 'GEREFORMEERDEN EN DOPERS' blz. 66-80). Dus luisterden ze aanvankelijk zwijgend, doodstil. Ze kregen kennelijk het één en ander te verwerken. Maar naarmate ik het eind van

mijn preek naderde: de heiliging tot gelijkvormigheid aan het beeld van Christus, werden ze roziger. En toen ik tenslotte na een uur spreken (dat was wat!) sloot, brak er een Hallelujah los (misschien ook een beetje omdat het verlossende 'amen' eindelijk geklonken had?) Ze riepen in koor: „Hallelujah, het is dezelfde Heer. Het is dezelfde Geest. Er zijn verschillende gaven, maar het is dezelfde Geest!” Misschien vonden ze hun eigen gaven mooier, maar ze waren oprecht blij. Ze grepen weer naar hun muziekinstrumenten en begonnen te spelen en (uiteraard staande) te zingen. Ik moet zeggen: dat was toch één van de fijnste vakantie-belevenissen. Een jonge Maori van een 27 jaar kwam naast me zitten voor een simpele reactie, niet op de preek, maar op de schriftlezing (!). Hij zei: „Gerald, hoe wonderlijk heeft de Heer alles geleid. Want stel je voor, ik heb vanmorgen toen ik mijn leraar tegen kwam, flink tegen hem staan opscheppen. Maar nu hebt u net gelezen uit 1 Kor. 1 dat geen mens moet roemen op zichzelf. Hoe heerlijk dat de Heer me in mijn kraag greep”. Ik zei: „Lucas, dan moet je dat toch maar gauw goedmaken tegenover je leraar.” „Ja Gerald, zei hij: ik heb dat vanavond al gedaan en nu bevestigt de Heer me daarin. Hij heeft gesproken, Hallelujah”. Al met al zijn we tijdens onze lange reis in veel kerken geweest, maar nergens zijn we daadwerkelijk ontvangen als Dienaar des Woords, dan alleen in de Assembly of God aan de Hokianga.

D.W.L. Milo, Nunspeet

Liturgisch samenspel

In het blad 'Organist en Eredienst' van September 1988 troffen we een schets aan van de verhouding tussen predikant en organist, zoals de schrijver Leen Soeters deze heeft ervaren. U kent 'Organist en Eredienst' toch? We hebben er tientallen jaren ons hart, onze hand en onze pen aan verpand. Daarom durven we wel eens iets over te nemen. Zo al niet tot uw stichting, dan tot uw vermaak.

Contact of kortsluiting?

De schrijver verhaalt hoe hij als inleiding tot de kerkdienst aan het klavier zat te „mijmeren in hele en halve noten” over een te zingen lied of psalm. Een pracht van een understatement tussen haakjes. Op dat ogenblik verzocht de koster hem naar beneden te komen, daar de gastpredikant hem wenste te spreken. Het was 5 minuten voor de aanvang van de dienst. De organist brak dus zijn voorspel af – het publiek dacht hoorbaar: storing, even geduld a.u.b. – en meldde zich bij de predikant.

Deze stelde zich voor met de vraag: „direct na de preek zingen we psalm 6, dat hebt u zeker al gezien, en als u nou meteen na het amen van de preek eerst wat fantaseert over 'Waarheen pelgrims, waarheen gaat gij?' en dan zo geleidelijk aan overgaat in een voorspel voor psalm 6 – begrijpt u?”

De organist belijdt dat hij neiging voelde te antwoorden: „en ik zou graag willen dat u vanmorgen niet preekte over Martha en Maria, maar over David en Goliath, begrijpt u” – maar hij vermoedde dat de predikant dit niet zou begrijpen. Hij slikte dus zijn reactie maar in, klom weer naar boven, maakte zijn onderbroken prelude af en hielp predikant en gemeente op gang.

Daarna vond hij een stuk muziekpapier en begon te schrijven aan een amen-muziekje. Hooguit 20 minuten tijd, terwijl de predikant wellicht enige uren aan zijn preek had besteed. De melodie van 'Waarheen dominees, waarheen gaat gij?' kende hij gelukkig nog van de zondagschool. Ze waren dan ook gelijk klaar: direct na het amen werd de gewenste muziek ten doop gehouden.

De organist zucht achteraf, dat hij geen woord van de preek heeft gehoord. Hij zou maar eens informe-

ren waar het over ging; misschien wel over David en Goliath, mijmert hij.

Uitzondering

Weinig stichtelijk, zegt u, en u hebt gelijk. Maar toch leuk verteld en gegarandeerd nog waar ook. Daar moet direct iets bij gezegd worden: dat deze toestand bij ons weten vandaag niet meer normaal is. Langzamerhand zijn organisten er op bedacht, tijdig de liturgie voor de komende zondag te bestuderen. Langzamerhand ook blijken predikanten bereid te zijn, hun liturgisch schema vroegtijdig gereed te hebben en door te geven aan hun medewerker. Ze zien immers dat dit een gezonde samenwerking – en dus de kwaliteit van de eredienst en dus de eer vande Allerhoogste – ten goede komt.

Wij, tijdelijk organist in een vacante gemeente, hebben de ervaring dat de meeste predikanten zich over een vroegtijdige aanvraag voor de liturgie niet meer verbazen. Sterker, in verscheidene gevallen laten ze blijken dat ze tijdige samenwerking op hoge prijs stellen. In enkele gevallen vroegen predikanten zelfs, of er bepaalde voorkeur bestaat – dan viel er te praten. En van collega-organisten horen we soortgelijke klanken en die staan alle in majeur. Een organist is immers geen liefhebber, die ook eens wat wil laten horen – maar vertegenwoordiger van een gemeente, die uit zangers en speel-lieden bestaat.

Wat is vroegtijdig?

De vraag is: wanneer heeft een predikant zijn preek klaar en begint (...) aan zijn liturgie? Uitgaande van onze prille jeugdherinnering is dat Zaterdagavond, na kinderbedtijd. Dat was toen bij een overvol programma, zoals nog op smalle schouders werd gelegd, geen uitzondering. Vandaag zal dat, naar we vurig hopen, wat beter gaan. Ook een predikant is een mens, geen slaaf van mensen. Als hij niet met 48 uur per week rondkomt zal het wel eens 60, 70 of 80 uur worden – maar bij uitzondering. En of zijn werkprogramma nu volbeladen of meer-dan-volbeladen is, de algebruikte formule dat $a + b$ gelijk is aan $b + a$ maakt duidelijk, dat de volgorde der dingen geen invloed heeft op de totale tijdsduur. Ergo het maakt weinig uit of de predikant zijn

schema (eerst) en zijn preek (daarna) op Dinsdag dan wel op Zaterdag opstelt. „Dit is vanzelfs een duidelijkheid”, dichte de Schoolmeester.

Vooraf wanneer hij merkt dat zijn organist geen struikelblok maar een dienstvaardig medewerker is, zal de predikant er wat voor over hebben, de man tijdig te laten meedenken over een goede muzikale verzorging van de eredienst. Wij hebben, geleerd door onze buitenlandse ervaring, meteen hier de gewoonte aangenomen, vroegtijdig contact met de predikant te zoeken. We bellen dus op Maandag, om beleefdelijk te vragen: zoudt u al kunnen zeggen op welke dag en welk uur we van u de liturgie mogen opvragen?

Sommige predikanten zijn hier nog niet op verdacht. Die zeggen vriendelijk: wel, schikt het u op zaterdagavond? Dan is ons antwoord, eerlijk en niet minder vriendelijk: nee, jammer genoeg, dan is het te laat om iets goeds te leveren. En dan gaan we onderhandelen: Vrijdag? of Donderdag? Het draait vermoedelijk op Woensdag uit en dat is perfect. Want misschien ligt de gewenste muziek (voorspel, postlude, vooral collectespel, enkele intonaties voor psalmen, enkele harmonisaties voor minder bekende liederen) al in portefeuille gereed. Maar misschien ook niet – en dan kost elke minuut muziek bijna een uur huiswerk.

Denkende aan het geroezemoes en de pepermundistributie zou een organist er zonder moeite toe gebracht kunnen worden, de zaak maar op zijn beloop te laten; de 'muziek' ter plaatse uit zijn mouw te schudden. Maar zijn betere ik, gevoegd bij de opvoeding die hij in de Gereformeerde Organistenvereniging heeft genoten, belemmeren hem om de weg van de minste weerstand te kiezen. Goed voorbereiden betekent: niets aan het toeval overlaten en nimmer gokken op een goede inspiratie.

Improviseren

Dat improviseren, waartoe elke organist a priori in staat wordt geacht! Het is merkwaardig dat die kunst van het improviseren aan het orgel – bij andere instrumenten zou geen solist zich gemakkelijk aan improvisatie wagen – juist in Nederland is ontstaan. We denken aan Jan Pieterszoon Sweelinck, die een school van Europese organisten heeft gevormd. Hier worden jaarlijks een

nationaal en een internationaal orgel-improvisatieconcours gehouden; en wie zo'n concours in Bolsward of Haarlem ooit bijwoonde kan weten, dat het om kunst van hoog gehalte gaat. Want improviseren is meer dan „mijmeren op hele en halve noten”; het betekent componeren in speel-tempo, werk leveren op een gegeven thema, met binding aan een gegeven of gekozen vaste vorm, binnen het gegeven tijdsli-miet. Achter de techniek van het orgelspel, de smaak en kennis van het registreren, de kennis van harmonie en contrapunt en nog enkele kleinigheden, moet ook de vormleer naar waarde zijn genoten. Improvisatie is dus voor de bollebozen – niet voor iedereen.

Elke preek heeft toch ook een vaste of aannemelijke vorm? Ieder die voor publiek spreekt weet toch, dat zijn toespraak zowel kop en staart als inhoud moet hebben? Elke gelegenheidsspeech wordt toch vooraf weldoordacht? Voor elke lezing worden toch tijdig een pakkende inleiding, een juiste dosis informatie, een snuffje overredingskracht en een stimulerend slot voorbereid? Hoe weinig predikanten zouden hun preek zonder voorbereiding durven improviseren?

Waarom zou dan een organist in- en uitgeschakeld kunnen worden als een taperecorder of een walkman? Muziek is nooit te leveren in 'bulk', uitsluitend in 'maatwerk'. Anders noemen we het geen muziek.

Levensbelang voor de kerk

De genoemde organistenvereniging heeft nu zo'n kleine 60 jaar gewerkt, om de kerken van zangmeesters te voorzien. Daarbij moest heel wat negatief geschrijf van dr. Abr. Kuyp-er worden overwonnen. In de (syn.) Gereformeerde Kerken worden thans jaarlijks tonnen aan salarissen betaald voor organisten, aan wie eisen kunnen worden gesteld. Die uitgaven betekenen overigens niet meer dan enkele procenten op de begrotingen. En indien wel: een arbeider is zijn loon waard, alleen wie niet werken wil hoeft niet te eten. En wanneer organisten niet voor een verantwoorde kerkmuziek mogen opkomen dan mag niemand dat doen.

Deze roep krijgt langzamerhand een vertrouwd karakter. Willen onze kerken positief op de toekomst inspelen, dan zullen ze tijdig aan een jonge generatie van geschoolde

zangmeesters moeten werken. „Houdt dan de lofzang gaande”, dat is: zorgt dat ons gezongen antwoord op de evangelie-verkondiging blijft bestaan. Alleen door te zingen vindt de kerk een toekomst op aarde. Stroom en tegenstroom – preek

en gezongen gebed – ze vormen samen de harteklop, of wilt u: de ademhaling, van Christus' lichaam. Laten wij er op attent zijn, nu het nog kan en de middelen ruimschoots voor handen zijn.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Een jaar of wat geleden kwam mijn dochter giechelend thuis uit school. „Moet je horen, mam – wat onwijs – Gerda (een vriendinnetje) mag kiezen tussen gitaarles en catechisatie! Haar moeder wil dat ze naast school nog iets anders doet. Wat denk je dat ze kiest?” „Gitaarles natuurlijk”, bromde onze derde, die altijd een lichte en soms ook een sterke aandrang nodig had om zich op heilbegerige paden te begeven. „Catechisatie dus.” Voldaan over de reactie liet ze zich in een stoel vallen.

„Vind je dat zo gek?” probeerde ik voorzichtig.

„Crazy” zei ze kort en bondig. Ook de oudste zoon knikte instemmend en de volgende minuten werden besteed aan een discussie wie er nu het meest vreemd was. De moeder of de dochter.

Een voorval uit de tijd dat ze nog een slag jonger waren: Onze oudste had in de kerk voor het eerst bewust het woord 'catechisatie' opgevangen.

Hij kwam thuis en vroeg: „Wat is dat eigenlijk... – catechisatie?”

Ik legde uit: „Je gaat met een groepje kinderen naar de dominee toe en dan vertelt hij jullie over de Here God, de geschiedenis van de Kerk en af en toe moet je een tekst of zo uit je hoofd leren.”

Hij knikte bedachtzaam en telde toen hardop „Twee uur per zondag in de kerk... Een uur naar catechisatie... Dat is dus drie uur in de week.”

Toen maakte ik een calvinistische uitglijer van jewelste, want ik zei vlug, om negatieve gevoelens te voorkomen: „Ja... en nu moet je eens nagaan, wat de Here Jezus voor jou heeft gedaan.”

Hij antwoordde breed: „Ja... Dan kun je natuurlijk de hele zondag wel in de kerk zitten!”

Onze dochter reageerde bliksemsnel en wat angstig. „Nee Jan... echt niet hoor... De Here Jezus heeft de straf al voor ons gedragen.”

Nu had ik dus wel uitgebreid kunnen reageren met: „Naar de Kerk gaan is geen straf”, maar voor een bezig kind is een uur stilzitten al heel wat. Laat staan een hele dag.

Ik denk, dat je als ouder, mede door publicaties over jongeren die de Kerk de rug toekeren, wel eens te vlug in paniek raakt als je kinderen tegenzin vertonen om naar kerk en/of catechisatie te gaan. Klaasje wil niet naar de kerk? Als hij maar niet het verkeerde pad opgaat! Greetje kan ronduit ongelovig uit de hoek komen? Mis natuurlijk... En dan maar tobben, want onmiddellijk denk je, dat je als opvoeder hebt gefaald. En dat zal ook best wel eens. Maar toch... Iemand zei eens tegen mij: „Een tikkeltje meer vertrouwen op de Here God zou geen kwaad kunnen”. Gelijk had hij.

Inmiddels zijn de jaren des onderscheids bijna aangebroken. En nu denkt u misschien dat ik zal zeggen dat ze altijd en met plezier naar de kerk gaan? Nee dus... Niet altijd. En geen kind is ook in dit opzicht gelijk aan het andere. Maar af en toe gaan ze met veel genoegen en dan tellen ze de minuten niet meer die ze in de kerk doorbrengen. Soms zijn ze het hevig oneens met wat er gezegd wordt. Soms zijn ze het gloeiend eens met wat er gezegd wordt. Het lijken warempel hun vader en moeder wel!

Als ik terug denk aan de tijd dat ik zelf vijftien was, moet ik bekennen, dat catechisatie bepaald geen uitje voor me was. Niet dat ik er echt een hekel aan had. Het hoorde er gewoon bij. Onze predikant regeerde ons met straffe hand, want geleerd moest er worden. – Uit het hoofd en in de context –. Eerlijk is eerlijk... Als mijn moeder me toen de keus had gelaten tussen gitaarles of catechisatie, weet ik wel wat ik had genomen!

D. Holwerda, Zuidhorn

De drie getuigen

(1 Joh. 5, 5-12)

De uitleg van Johannes' eerste brief, en met name van het gedeelte dat we in de titel noemden, is sterk beïnvloed door de veronderstelling, dat de apostel zich hier te weer stelt tegen de dwaalleer van Cerinthus. Volgens diens theologie zou de hemelse Christus zich met de mens Jezus hebben verenigd bij diens doop in de Jordaan. Maar vóór het lijden zou Hij zich weer van hem hebben losgemaakt; zodat dus de Zoon van God niet aan het kruis zou zijn gestorven.

Deze veronderstelling heeft – zoals ook anderen al hebben ingezien – weinig grond. Er is weliswaar een oud getuigenis, dat Johannes Cerinthus zou hebben bestreden, maar dit heeft betrekking op zijn evangelie, niet op zijn eerste brief. En zonneklare zinspelingen op diens leer vindt men in deze brief niet.

Wij nemen daarom de vrijheid deze hypothese te laten varen, om zonder vooroordeel te luisteren naar wat de tekst-in-kwestie ons te zeggen heeft.

Twee getuigen

In v. 6a lezen we in de onder ons gangbare vertalingen: „Hij is het die gekomen is door water en bloed, Jezus Christus, ...”.

Men heeft er m.i. onvoldoende acht op geslagen, dat straks in vv. 7/8 verzekerd wordt: „drie zijn er die getuigen: de Geest en het water en het bloed”. In het voorafgaande vers echter is bij de gebruikelijke vertaling alleen de Geest als *getuige* betiteld (v. 6b „en de Geest is het die getuigt”), niet het water en het bloed.

Hoe kan, zo vragen we, in vv. 7/8 worden onderstreept, dat water en bloed als getuigen optreden, als ze niet, evenals de Geest, in v. 6 *als zodanig* ter sprake zijn gebracht? Het in rekening brengen van vv. 7/8 leidt ons m.i. dan ook onontkoombaar tot een andere vertaling van het voorzetsel 'dia', dat in v. 6a vóór „water en bloed” staat.

Onlangs¹⁾ heb ik erop gewezen, dat het hier gebezigde voorzetsel ook de *kaders* waarbinnen, of de *sfeer* waarin iets plaats vindt, kan aanduiden. Men kan het nog iets ruimer stellen: de *begeleidende omstandigheden* worden door dit voorzetsel soms getekend. Ja zelfs: de *begeleidende personen*. In dat laatste geval gaat het eigenlijk om personen *tussen* wie men *in* staat. (Ik zei nl. in het aangehaalde artikel al, dat 'dia' o.a. betekent: tussen ... door.) Om mensen dus, in wier aanwezigheid iets plaats vindt. Maar dat zijn geen *toevallige* omstanders; nee, ze zijn

bij het gebeuren betrokken. De handeling – die een zeker gewicht heeft – vindt plaats *ten overstaan van hen*, onder hun toezien oog en luisterend oor. Zij kunnen dus de juistheid van de rapportage van het gebeurde bevestigen of voor de waarheid van een overgebrachte boodschap instaan. De apostel Paulus gebruikt het dan ook, als het om de aanwezigheid van *getuigen* gaat (2 Tim. 2, 2; men lette erop, dat hij elders in dezelfde betekenis 'enopion' (= ten overstaan van) bezigt, (1 Tim. 6, 12).

Ik heb dus de stellige indruk, dat reeds in v. 6a door het daar gekozen voorzetsel wordt gesuggereerd, dat we hier met water en bloed *als getuigen* te doen hebben. En daarmee krijgt de uitspraak van vv. 7/8 zijn noodzakelijke voorbereiding.

Twee 'begeleiders'

Bij de herhaling („niet alleen ..., maar ...”) wisselt Johannes van voorzetsel: hij gebruikt nu 'en' (= in); dus „niet alleen in het water, maar in het water en in het bloed”. De variatie is bij nader inzien maar licht, en goed verklaarbaar. Ook het voorzetsel 'in' wordt – evenals 'door ... heen' – in het Grieks ruim genomen. Zo wordt het niet alleen gebezigt van het kleed waarin iemand zich hult (b.v. Mt. 7, 15) of van het schoeisel waarin iemand loopt (b.v. Ef. 6, 15), maar ook van uitrustingsstukken waar men zich niet *in* steekt, maar die men hanteert, zo b.v. in 1 Cor. 4, 21 waar Paulus vraagt, of hij „in een stok” moet komen.

Inderdaad wordt dit voorzetsel in het latere Grieks in ruime mate aangewend om het *werktuig* aan te geven waarvan men gebruik maakt. Toch is vaak de oorspronkelijke, de 'omgevende' kracht van het woord ook dan nog wel na te voelen. En dat geldt met name, wanneer *personen* als 'werktuig' optreden. Zo lezen we in v. 14 van de brief van Judas in de NBG-vertaling: „Zie, de Heere is gekomen *met* zijn heilige tienduizenden”. Ook hier staat 'in'. Men zou, om dat te laten uitkomen, kunnen vertalen, „omstuwde door”. En ook hier gaat het niet om toevallige toeschouwers, maar om door God gekozen begeleiders, die in het nu te voeren *proces* (v. 15) een *actieve rol* spelen, o.a. als *getuigen*, denk ik. Ik wijs op 1 Tim. 5, 21, waar Paulus o.a. „de uitverkoren engelen” als getuigen aanroept, en op Mt. 18, 10, waar Jezus zegt, dat de engelen van 'de kleinen' in de hemel het onrecht rapporteren, dat ze op aarde die

kleinen hebben zien aandoen²⁾. Johannes zit dus met dit 'en' niet op een wezenlijk ander spoor dan zopas met het 'dia'. Wil men het eerste deel van v. 6 wat 'kleur' geven, dan zou men kunnen vertalen: „Hij is het die gekomen is, geflankeerd door twee getuigen, water en bloed; niet enkel in gezelschap van het water, maar van het water en het bloed”.

'De gekomene'

Het loont in dit verband de moeite nog even stil te staan bij de woorden „Dit is Hij die gekomen is”. Er staat letterlijk „Hij is de gekomene” (verleden deelwoord).

Nu wordt in de evangeliën Jezus meermalen genoemd 'de komende' (tegenwoordig deelwoord). Dat heeft dan een praegnante zin: degene wiens komst in het Oude Testament *is beloofd*, en op wien Israël bij gevolg zit te *wachten*. Zo laat Johannes de Doper vanuit de gevangenis aan Jezus vragen (Mt. 11, 3): „Bent U 'de komende' of moeten wij een ander *verwachten*?”

Het gaat in 'de komende' om de figuur uit Ps. 118, 26, een tekst die de mensen citeren bij Jezus' intocht in Jeruzalem: „Gezegend *Hij die komt* in de naam des Heeren”³⁾. Johannes duidt deze figuur als „*de koning van Israël*” (Joh. 12, 13). Ook Lucas legt het woord uit als „*de koning*” (19, 38). En Marcus herhaalt verklarend de hele regel als volgt: „gezegend het komende rijk van onzen vader David” (11, 10). Martha verdiept de uitleg, als ze zegt: „U bent de Christus, de Zoon van God”, 'de in de wereld komende' (Joh. 11, 27).

Het gaat dus om den beloofden *Messias*.

Wel, ik denk, dat Johannes hier in zijn eerste brief het verleden deelwoord 'de gekomene' met dezelfde diepe zin heeft geladen. Daarop lijkt mij het feit te wijzen, dat hij de identificatie „Hij is de gekomene” afsluit met de verduidelijkende toevoeging „Jezus Christus”: Hij is de *gezalfd* (koning), de door God beloofde *Messias* (vgl. v. 1).

Jezus is 'de gekomene' wil dus zeggen: Hij heeft als de beloofde *Koning* zijn intocht gehouden. En in zijn 'gevolg' waren water en bloed.

De derde getuige

Het zal duidelijk zijn, dat we, gezien de pas gegeven uitleg van v. 6a, in v. 6b het 'kai' waarmee de zin begint niet moeten weergeven met

'en', maar met 'ook': „ook de Geest is het die getuigt”. De Geest komt als derde getuige bij de twee in v. 6a genoemde getuigen.

Waarom completeert juist Hij het getuigenis? „Omdat de Geest de waarheid is”. Hij is het einde van alle tegenspraak. Nu Hij er nog bij komt als getuige, is alle twijfel uitgesloten.

Eenstemmig getuigenis

Het is nodig vooraf op te merken, dat wij in vv. 7/8 de woorden die in de NBG-vertaling tussen vierkante haken staan, niet als oorspronkelijk beschouwen. Wij lezen dus: „Er zijn nl. drie die getuigen: de Geest en het water en het bloed; en die drie stemmen overeen”. Men zou het begin ook aldus kunnen weergeven: „Let op, dat er drie zijn die getuigen...”. Hoe men het vers ook precies opvat, de bedoeling is duidelijk: Johannes legt er de vinger bij, dat er *drie* getuigen optreden. Daarmee is nl. *royaal* aan het in Deut. 19, 15 vereiste minimum voldaan. En het getuigenis van alle drie is gelijkkluidend. Daarmee staat de zaak dus volkomen vast.

De zwaarte van het getuigenis

V. 9 vormt een critiek punt in de exegese. Er zijn er nl. die menen, dat hier na het getuigenis van het genoemde drietal een *nieuw* getuigenis ter sprake komt, nl. dat van God. Het 'dit' zou dan vooruitwijzen, en in v. 11 weer zijn opgenomen, om daar nader te worden bepaald. Ik geloof echter, dat het 'dit' *terug*-wijst. Johannes zegt m.i. „dit (t.w. het getuigenis van het in v. 8 genoemde drietal getuigen) is nl. het getuigenis van God”. En omdat Góds getuigenis zwaarder weegt dan dat van mensen (v. 9a), is hiermee de geloofwaardigheid van het getuigenis waarover wij het hebben, *volstrekt* verzekerd.

Zoals het 'want' waarmee v. 9b begint, te kennen geeft, laat Johannes in wat nu volgt weten, waarom hij in v. 9a het getuigenis van God gewichtiger noemde dan dat van mensen. Johannes deed die – toch wel algemeen aanvaarde – uitspraak, *omdat we in het getuigenis waarvan hij sprak met een getuigenis van God te maken hebben*.

Climax

Er is dus een opklimming waarneembaar in Johannes' betoog:
1) Jezus bracht *twee* getuigen mee, water en bloed. Dat zou naar de regel van Deut. 19, 15 al voldoende zijn geweest. Maar nee,
2) er kwam nog een *derde* getuige bij; en wel de Waarheid in eigen Persoon.

3) Het getuigenis van de drie is *eenskluidend*.

4) Door hun 'mond' spreekt niemand minder dan God. *Uiteindelijk blijkt het dus Góds te zijn die getuigt* bij monde van water, bloed en Geest.

De identiteit der getuigen

De grote vraag in dit gedeelte is: wie zijn nu bedoeld met 'het water' en 'het bloed'?

Ik denk, dat juist v. 10 onze gedachten op het goede spoor zet. Daar staat nl.: „Wie in den Zoon van God gelooft heeft *het getuigenis in zich*”. Daar komt dus het getuigenis den mens het meest nabij. Het blijft niet op een afstand staan, hoezeer ook zichtbaar en/of hoorbaar; nee, als hij gelooft, komt het *in* hem.⁴⁾ Dat kan toch, dunkt mij, alleen maar slaan op den Heiligen Geest, die *in* de gelovigen komt wonen, die *in* onze harten is uitgestort. Voor deze opvattingen pleit m.i. het feit, dat Johannes dit gegeven van de inwoning van den Geest in deze brief zo veelvuldig ter sprake brengt: 2, 20, 27; 3, 24; 4, 4 (1). 13.

Welnu, als de Heilige Geest hier optreedt als aan *ons*, mensen, geadresseerd, ja *in* ons, mensen, 'gedeponeerd' getuigenis van God, dan ligt het toch voor de hand ook water en bloed te zien als getuigenis dat God bij *ons*, mensen, afgeeft. M.a.w. het gaat hier, als ik wel zie, over de in Gods naam *aan ónsbediende* doop en de in Gods naam *aan ónsbereikte* avondmaalsbeker (waarvan Christus immers zegt: „dit is mijn bloed”).

De inhoud van het getuigenis

Door deze drie: doop, avondmaal en Geest, *betuigt*, verzekert God ons, dat Hij in zijn Zoon, Jezus Christus, ons eeuwig leven geeft (v. 11).

De bestreden dwaling

Uit de uitdrukkelijke ontkenning „niet alleen vergezeld van het water”, die we in v. 6 lazen, krijgen velen het vermoeden, dat Johannes hier een dwaling bestrijdt. Dat zou best kunnen. Maar welke? Met zekerheid schijnt het antwoord op die vraag niet te geven. Reden aan Cerinthus te denken is er – zo bleek nu eens te meer – niet. Ik zou voorzichtig een suggestie willen doen. In Efeze komt de apostel Paulus in aanraking met een *onvolledig* evangelie, dat zich beperkt tot *de doop van Johannes* (Hd. 19, 1-7; vgl. ook het voorafgaande gedeelte, 18, 24-28). Nu is het opvallend, hoeveel aandacht juist de apostel Johannes schenkt aan de verzekering van Johannes den Doper, dat niet hij de Christus is. Men

denke met name aan Joh. 1, 20 „En hij beleed en ontkende het niet; en hij beleed: Ik ben de Christus niet!” Je ziet om zo te zeggen den Doper voor je staan, met alles wat in hem is bezwerend: Nee, mensen, nee; echt, ik ben de Christus niet. Wat dan volgt in de verzen 24-34 zou ik even naast ons gedeelte willen leggen. Op de vraag van de Farizeeën „waarom doopt u dan, als u de Christus niet bent?” (v. 25) zegt hij: „ik doop met *water*” (v. 26), maar achter mij aan komt een ander (v. 27). De dag daarop ziet hij Jezus komen (v. 29), en van Hem zegt hij: „daar heb je het *lam* Gods, dat de zonde der wereld wegneemt” (nl. door zich te laten slachten en zijn *bloed* te geven). En hij besluit met de woorden: „Hij is het die doopt *met den Heiligen Geest*” (v. 33). Het enige wat Johannes doet is *dopen met water*. Jezus daarentegen *doopt* niet alleen (Joh. 4, 1), maar stort voor ons zijn *bloed* en stort zijn *Geest* over (en in!) ons uit. En alle drie *getuigen* ze, *bevestigen* ze, dat Jezus' boodschap „in Mij geeft de Vader u eeuwig leven” waar is, zowel de doop, waarmee we in Jezus' opdracht gedoopt zijn, als de beker der verlossing, die ons in opdracht van Hem wordt gereikt, als de Geest die Hij in onze harten doet wonen.

Zou de apostel Johannes – die ook in Efeze heeft gewerkt! – zich in zijn eerste brief soms instellen op hoorders die aanvankelijk waren grootgebracht enkel bij het evangelie van zijn naamgenoot, den Doper?

Laat het ons niet te zeer verdrieten, dat we op dit punt misschien nooit zekerheid zullen krijgen. De boodschap van den apostel verliest daarvoor voor ons in 't geheel niet aan waarde en aan betrouwbaarheid.

Noten

- 1) Opbouw, jrg. 33, nr. 4, blz. 56.
- 2) Dezelfde afwisseling van 'dia' en 'en' vindt men ook in Rom. 2: in v. 27 is sprake van iemand die 'dia' de letter (d.i. de op schrift gestelde wet) overtreedt, in v. 12 daarentegen is sprake van mensen die 'en' een wet gezondigd hebben. Beide keren is het rechtsraam bedoeld *waarbinnen* de bewuste zondaars hun overtreding begaan.
- 3) Ik acht het mogelijk, dat Jezus in Joh. 5, 43 met 'gekomen in de naam van' zinspeelt op dit psalmwoord. Men bedenke, dat Hij ook v. 22 van dezelfde psalm op zich betreft, Mt. 21. 42.
- 4) Smith (in The Expositors Greek Testament) verwijst hier terecht naar Opb. 3, 20.

Benne Holwerda, Arnhem

Ik kan het toch niet!

Een black-out bij een proefwerk, knikkende knieën bij de bakker, als een berg opzien tegen alles wat je niet kent. Dat is faalangst. „Je denkt van jezelf dat je een nul bent in de maatschappij”, zegt Mark. En hij kan het weten.

„Faalangst is op zich niks bijzonders; iedereen heeft het wel een beetje. De zenuwen voor een tentamen, stotteren of blozen als je onverwacht iets wordt gevraagd, je kent het wel. Gelukkig ben je daarmee nog niet direkt faalangstig. Want dát is nog wel even wat anders. Het heeft invloed op bijna alles wat je doet. Je voelt je vaak rot, je weet je geen houding te geven, je reageert steeds ander dan je zou willen.

Het helpt al een heleboel als je weet dat je niet de enige bent. Het helpt als je erover praat of leest. Je zet het voor jezelf op een rijtje. Er is ook best wat aan te doen, gelukkig. Maar ik dwaal af. Ik zou eerst vertellen hoe het nou eigenlijk voelt.

Onder de maat

Als je faalangstig bent, denk je dat je iets niet kunt, wat je eigenlijk wel zou moeten kunnen. Je voldoet niet aan de verwachtingen; je valt op omdat je onder de maat blijft. Dat denk je tenminste.

Het kan zich uiten op school door abnormale examenvrees, maar ook in je alledaagse dingen en in je werk. Soms ben je bang voor opgaven waar je inderdaad minder goed in bent. Je moet het nog leren, of je capaciteiten liggen gewoon ergens anders. Maar vreemd genoeg ben ik meestal bang dat ik iets niet kan, terwijl ik weet dat ik het best kan. Op school haalde ik altijd achten en negens, en toch heb ik tot het laatst gedacht dat het allemaal wel fout zou gaan met mij. En toen ik het examen gehaald had (met achten dus), was er wel weer wat anders waar ik tegenop zag. Dat is nu nog zo. Mijn vak zit vol uitdagingen, en dat zou me aan moeten sporen iets te presteren. Een probleem uitspitten enzo. Maar ik zie elk probleem als iets onoverwinnelijks. Een hobbel die ik niet kan nemen. „Deze keer zal ik door de mand vallen”, denk ik dan. Elke nieuwe opgave is een bedreiging en brengt me van m'n stuk.

Het rare is, dat het dan inderdaad moeilijk is om helder na te denken. Je zou de situatie moeten ordenen, een begin maken. Maar ik zit er veel te lang tegenaan te hangen. Kijken hoe anderen het doen, en of ik er

niet onderuit kan. De weg van de minste weerstand zoeken. Ik ben vaak jaloers op mensen die eenvoudig werk doen. Ik wil liever onder m'n nivo (sorry hoor) werken, omdat ik dát tenminste moet kunnen. Als ik daar aan toegeef, moet ik aan de lopende band gaan staan. Gewoon tienduizend keer per dag hetzelfde moertje aandraaien. Misschien dat ik dan op den duur geloof dat ik tenminste moertjes kan aandraaien.

Maar ik zou mezelf natuurlijk wel grandioos voor de gek houden. Want faalangst heb je niet alleen op school of op je werk, dat heb je ook als je een half gesneden bruinbrood bij de bakker moet halen. Dat heb je ook als je met een rood hoofd twee minuten te laat in de kerk komt. Of je staat op de bus te wachten, en iemand begint tegen je over het weer. Het klamme zweet breekt je uit. Een kennis uitnodigen voor de koffie bezorgt je hartkloppingen. En naar de bioscoop ga je noodgedwongen maar alleen.

Zo kritisch als ik tegenover mezelf ben, ben ik ook tegen anderen. Maar meestal durf ik die kritiek niet recht voor z'n raap te zeggen. Je voelt wel, daar zit wat scheef. Komplimentjes geven gaat me moeilijk af. Ze komen daarom ook vaak onecht over. Komplimentjes ontvangen kan ik al helemaal niet. Eigenlijk enorm gevlaid (te afhankelijk dus van positieve opmerkingen van anderen) kraak ik ze zelf altijd af. „Ach, het stelt niks voor.” Je kent dat soort opmerkingen wel. Ik ben ook altijd de pineut als er iets gedaan moet worden. Dat is niet zielig ofzo, ik zeg gewoon nooit 'nee'. Als ik een inleiding moet houden, of op de zaak wat moet vertellen, dan leer ik het verhaal half uit m'n hoofd. Als het dan zo ver is, sta ik tegen stoelpoten te praten, onder tussen als de dood dat ik de andere helft zal verknallen. Nu ik er op let valt het me op hoe weinig ik mensen aankijk tegen wie ik praat. Praten moet je ook met je ogen doen. Luisteren ook trouwens. Je kunt dat wel leren, maar dan moet je eerst weten wat je fout doet. Dan schrik je wel even van jezelf hoor, maar als je weet wat je fout doet en waarom, is het ook makkelijker om te geloven dat je daarom nog geen waardeloze mislukking bent.

Vechten of vluchten

Angst is net zoiets als pijn. Een signaal dat je wat moet doen. Vech-

ten of vluchten. Toen ik acht was, werd ik eens achterna gezeten door een klein keffend hondje. Op zo'n moment denk je natuurlijk niet logisch-na; je doet alles impulsief. Vooral hard lopen. Je voelt als het ware die kleine tandjes al in je kuit, en daarom maak je dat je weg komt. Dat is angst, en het is maar goed dat we dat gevoel kennen. Als je een tentamen moet doen, ben je ook wel een tikkeltje gespannen, als het goed is. Dat prikkelt je extra, in dit geval om te vechten. Want met vluchten schiet je nu natuurlijk niet veel op.

Door zo'n signaal van angst verandert je hartritme en de samenstelling van je bloed. Je spijsvertering stopt even, en zo gebeurt er nog het één en ander. Allemaal gericht op de prestatie die je moet leveren. Bij acuut gevaar slaat je lichaam 'groot alarm'. Er komt onder andere veel adrenaline in je bloed. Die stof stimuleert de aktie van hart en longen, en remt tegelijk de overdracht van signalen naar de hersenen af. Daardoor krijgen je reflexen voorrang op je logisch denkvermogen. Dat is een prachtig mechanisme, vind ik. Maar het kan ook goed fout gaan.

Als je te snel in paniek raakt, bijvoorbeeld al bij een tentamen, gebeurt er iets soortgelijks. Je kan niet meer logisch nadenken, je wilt bewegen, het zweet breekt je uit. Veel mensen zeggen dan dat ze een black-out hadden.

Er zijn allerlei situaties waar je wat extra prestaties moet leveren. Een klein beetje spanning, of éven bang zijn dat het mis zal gaan, is dan heel natuurlijk. Ze noemen dat 'positieve faalangst'; het is faalangst die je aanzet de oorzaak aan te pakken. 'Negatieve faalangst' lijkt op paniek. Je wilt de oorzaak omzeilen. Je vlucht”.

Nul

”Hoe je nou eigenlijk faalangstig wordt, weet ik niet. Misschien heeft de één er meer aanleg voor dan de ander. Het kan ook zijn dat er thuis erg zwaar werd gereageerd op slechte cijfers of andere stomiteiten. Gelukkig hebben mijn ouders daar nooit moeilijk over gedaan. Ik denk dat ik gewoon mezelf te hoge eisen stel. Je let alleen op de dingen die je niet kunt. Je ziet je eigen mislukkingen door een vergrootglas. Wat dat betreft heb ik eigenlijk geluk gehad. Er zijn ook mensen die voor hun leven getekend zijn door een verstikkende reeks van negatieve

opmerkingen van ouders of klasgenoten. Mensen die nooit eens te horen hebben gekregen dat ze iets goed deden. Of, nog erger, mensen die jarenlang het gevoel hadden teveel te zijn, genegeerd te worden. Mensen die denken dat je alleen maar iets voorstelt als je net zo lenig of geestig bent als de rest. Ik denk dat de faalangst bij die mensen zó diep zit, dat ze wel zo'n beetje al hun vertrouwen in de toekomst overboord gezet hebben. Natuurlijk is de westerse maatschappij ook al geen paradijs voor faalangstigen. Iedereen kijkt voortdurend op z'n horloge. Je carrière lijkt vaak je enige zekerheid voor later, en om carrière te maken heb je toch tenminste een paar diploma's nodig. En daarna moet je nog bewijzen dat je als mens iets waard bent. Je begint eigenlijk bij nul. En als je niks presteert, zal je altijd een nul blijven. Maar dat is natuurlijk onzin. Iemand, die geschapen is naar Gods beeld, is geen nul. Je bent waardevol, omdat God je waardevol gemaakt heeft, en niet omdat je zo veel presteert. Maar ik geef toe dat ik daar zelf ook niet aan denk als ik weer eens als een berg opzie tegen de volgende klus.

Afhankelijk

Ieder mens heeft behoefte aan voedsel. Dat is duidelijk. Maar je hebt ook behoefte aan vriendschap, aan rust, duidelijkheid, erkenning. Ik ben wat dat betreft erg afhankelijk van andere mensen. Mijn zelfbeeld (ja, zo heet dat nou eenmaal) wordt vooral bepaald door wat anderen van me vinden. Ze hebben eens ontdekt, dat de meeste mensen vier keer zo veel negatieve dingen zeggen als positieve. Nogal logisch dat je dan al gauw met een negatief zelfbeeld blijft zitten. En als je ook nog erg kritisch bent, maak je het jezelf alleen maar moeilijker. Om minder afhankelijk te zijn van oordelen van anderen moet je eigenlijk twee dingen doen. Je moet allereerst jezelf wat eerlijker beoordelen. Als je tegen jezelf zegt wat je allemaal niet kunt is dat prima, maar zeg dan ook wat je wél kunt. Gewoon de kleine of grote dingen waar je goed in bent. Als je dat eerlijk doet, hoef je in elk geval niet bang te zijn dat je naast je schoenen gaat lopen. Het tweede is eigenlijk even belangrijk: zeg ook eens tegen een ander wat hij of zij goed doet. Er lopen meer mensen rond met een gedeukt zelfbeeld dan je denkt. En toch zijn al die mensen waardevol voor God. Niet volmaakt natuurlijk,

maar dat komt nog wel. Dat is een goede reden om vriendelijk te zijn. Ik merk ook dat het jezelf veel meer ontspannen maakt.

Oefeningen

Verder zijn er manieren genoeg om een beetje met de spanningen te leren leven. Ontspanningsoefeningen, of oefeningen om op de juiste manier (met de buik dus, niet met je borstkas) adem te halen. Daar kan je genoeg boekjes over vinden in de bibliotheek. Ze zijn erg simpel, en bovendien nuttig. Alleen vond ik het eerst wel een beetje belachelijk. Maar dat gaat snel over.

Als ik nu erg zenuwachtig ben voor een spreekbeurt of zoiets, dan probeer ik me van te voren in te leven hoe het zal gaan. Ik kom binnen, loop naar voren, enzovoort. Als je dat vijf keer achter elkaar doet, verdwijnt de spanning. En omdat de angst me niet meer overvalt als ik echt 'op' moet, gaat het stukken beter.

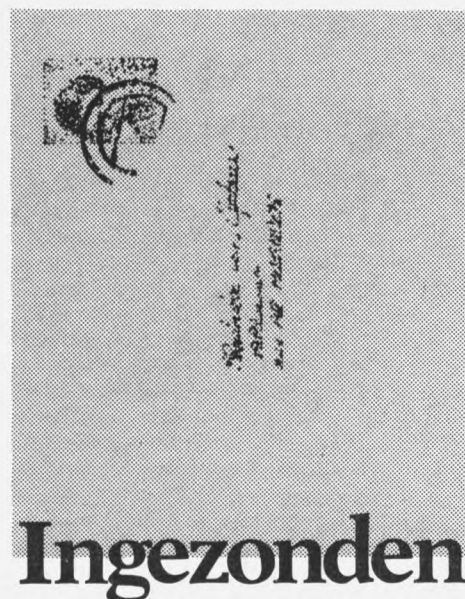
Soms ben ik hopeloos verlegen. Maar ook daar kan je wat aan doen. Je kunt jezelf bijvoorbeeld opleggen om tenminste éénmaal per week iets te doen wat je eigenlijk niet durft. Op bezoek gaan bij vrienden, in een boekwinkel een half uur rondkijken zonder iets te kopen, op school iemand vragen je iets uit te leggen, een praatje maken met zomaar iemand in de bus, expres vijf minuten te laat komen op een vergadering, iemand mee uit vragen, noem maar op. Eigenlijk zijn het hele grappige oefeningen.

Geduld

Het worstelen met faalangst kan erg lang duren. Nog steeds heb ik m'n ups en downs. Maar ik denk dat ik er toch iets in vooruit ga. Ik merk ook dat het steeds minder een probleem is. Je denkt er gewoon niet zo vaak meer aan. En dat moet ook. Je moet eigenlijk steeds minder met dat zelfbeeld bezig zijn.

Er is best veel geduld voor nodig. Daar moet je God om vragen. Soms wil ik daar niet op wachten. Dan wil ik dat alles meteen duidelijk is. Dat is nog wel een puntje van zelfkritiek, trouwens. Ik denk dat ik dat te weinig doe: de Here God bidden om moed en vertrouwen in de toekomst. En om open ogen en de goede woorden voor de mensen die daar soms ook te weinig van hebben".

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in het maandblad 'Akte'.

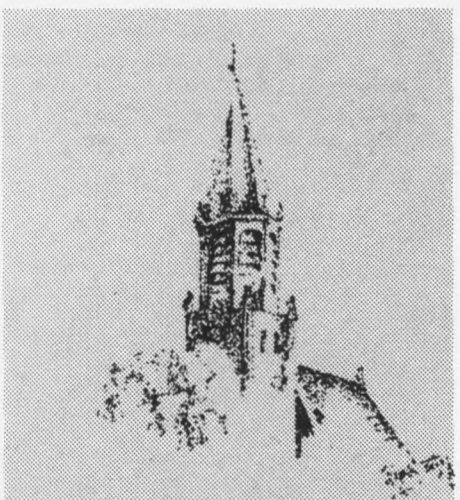
Ingezonden

Reactie op een reactie (II) – Slot

Prof. Troost betitelde de verabsolutering van de kerk, het independentisme en het mysticisme als drie ketterijen, die hij ziet bestaan in de drie genoemde kerkgemeenschappen. Toch moet ik zeggen, dat ik het woord ketterij in dit kader een te zwaar geladen woord vind. Want ketterij is aperte afwijking van de ware leer van de Heilige Schrift en die kan ik moeilijk relativiseren. Daarom spreek ik liever van drie verschillende visies als even zoveel vruchten van een ontspoord kerkelijk en theologisch denken zonder dat ik met de gekozen terminologie ook maar iets van de ernst van wat werd signaleerd wil laten verbleken. Over het kerkisme, het independentisme en het mysticisme heb ik een heel verhaal op papier gezet. Maar bij nader inzien heb ik besloten momenteel althans niets daarvan te publiceren. Toen ik één en ander nog eens serieus overwoog kwam bij mij de gedachte op, dat ik daarmee naar mijn bescheiden mening een bepaald voorschot zou nemen op een eventuele discussie. En dat odium wil ik niet op mij laden. Daarom besluit ik met mijn hartelijke instemming te betuigen met de door Prof. Troost gedane suggestie om tot een gesprek te komen, dat zoden aan de dijk zet voor kerkelijke toenadering binnen de gereformeerde oekumene. De HERE schenke ons moed en kracht en bovenal veel liefde en wijsheid!

Enschede

O. Mooiweer

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Zoetermeer.

Candidaat J.J. Arnold van Deventer heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aangenomen.

Op kamers in Groningen.

'Het Bruggehoofd' is een huis dat nauw verbonden is aan de Ned. Geref. Tehuisgemeente in Groningen. Er vinden allerlei activiteiten plaats en er wonen 7 studenten. Voor de duur van telkens één jaar worden 4 kamers verhuurd aan jongeren, die voor het eerste jaar in Groningen zijn. Op deze manier kunnen ze gemakkelijk kennismaken met de stad en de tehuisgemeente. Zo kunnen ze rustig wennen aan kamerbewoning en contacten leggen.

De andere kamers worden bewoond door een vaste kern van 3 ouderejaarsstudenten. De bedoeling is om samen een christelijke woongroep te vormen. Als dit jou iets lijkt, kun je tot 1 juni a.s. opgeven bij één van de vaste bewoners. (Matthijs Jellema, Theo Gerkema en Rein bij de Weg). Adres: Oosterhaven 12, 9723 AP Groningen. Tel.: 050-141390.

Ned. Geref. Kerk van 's-Gravenhage.

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds. K.B. Holwerda, predikant van de kerk van Arnhem.

Ned. Geref. Kerk van Middelburg.

Het scribaat berust bij: C.J. de Leur, P.D. van Campenstraat 21, 4336 AR Middelburg. Tel. 01180-14577.

Ned. Geref. Kerk van Maassluis.

Reeds enige tijd geleden is door de Chr. Geref. Kerk te Rozenburg en de Ned. Geref. Kerk te Maassluis besloten om door samenwerking zo mogelijk te komen tot een preekplaats te Hellevoetsluis. We hebben helaas moeten constateren dat niet iedereen die daar naar toe verhuisde de weg naar een ned. geref. of chr. geref. gemeente heeft gevonden, maar in de syn. geref.

kerk is terecht gekomen.

In goed overleg met de regio Schiedam is overeengekomen dat het gebied van de kerk te Maassluis is uitgebreid met een gedeelte van het eiland Voorne en Putten. In dit gebied ligt niet alleen Hellevoetsluis, maar ook de plaatsen Brielle, Oostvoorne, Rockanje, Zwartewaal, Vierpolders en Nieuwenhoorn. Opvang en bearbeiding in deze plaatsen komt derhalve onder de kerk te Maassluis te vallen. Kerkeraden, die leden naar dit gebied zien vertrekken, wordt vriendelijk verzocht hiervan aan de kerk te Maassluis bericht te geven.

Uit het persverslag van de vergadering van de regio Kampen op 9 maart 1989 citeren wij het volgende.

Namens de roepende kerk van Kampen opent ds. P.J.H. Krol de vergadering en heet in het bijzonder ds. J. van Mulligen welkom, die voor het eerst aanwezig is; hij feliciteert de kerk van Lelystad met de komst van ds. Van Mulligen als haar nieuwe predikant. Kampen ontvangt gelukwensen met het feit, dat ds. J. Bouma te Sliedrecht het op hem uitgebrachte beroep heeft aangenomen.

Van br. W.T. Koopmans (Akelei 21 Kampen) is het verzoek ontvangen om zijn preekkonsent voor de tweede maal te verlengen. Op zijn verzoek wordt dit verlengd tot 1 juli 1990; tegen dat tijdstip hoopt br. Koopmans zijn doktoraalstudie af te ronden.

Ten onrechte is al een aantal jaren aan binnenkomende predikanten geen instemming meer gevraagd met het belijden der kerk. Via hun handtekening geven een vijftal predikanten deze instemming alsnog op deze vergadering.

Ned. Geref. Kerk van Ede.

Tijdens een feestelijke bijeenkomst heeft de Ned. Geref. Kerk van Ede een eigen kerkgebouw in gebruik genomen. Dat gebeurde op zaterdag 4 maart. Vorig jaar werd de Proosdijkerk van de Gereformeerden (synodaal) overgenomen en na aanpassing en verbouwing is het een geschikt godshuis voor de Ned. Geref. Kerk.

Tijdens de opening werd teruggeblikt op de jaren, waarin de gemeente een kerkgebouw huurde, eerst dat van de NPB, toen dat van de Lutherse Kerk. De pastor loci, ds. W.J. van der Linde, hield een overdenking naar aanleiding van psalm 84. Daarna volgde een gevarieerd programma, waarin vooral de jeugd van de gemeente een belangrijk vocaal en instrumentaal aandeel had.

Voor de bijeenkomst bestond veel belangstelling, zowel van andere kerkgenootschappen in Ede als van de kant van de burgerlijke gemeente. Uiteraard waren de twee predikanten, die Ede gediend hebben,

aanwezig. Zowel ds. Roukema als ds. Plooy wonen overigens (weer) in Ede. De oude naam, Proosdijkerk, zal gehandhaafd blijven. Uit een enquête in de gemeente bleek dat de meerderheid vond dat deze (historische) naam niet mag verdwijnen.

Zending op Soemba

nederlandss gereformeerde kerken

Verantwoording ontvangsten okt. t/m dec. 1988.

De cijfers in mijn verslag t/m eind september hebben gelukkig velen van U en van de Kerken aangesproken. En hoewel de ontvangsten de begrote uitgaven niet dekken, is het tekort veel minder groot dan toen te vermoeden was, en zelfs iets kleiner dan in 1987.

Nu mag dat ook wel: de Kerken zijn immers bij herhaling door deze en gene(rale vergaderingen) aan hun verantwoordelijkheid voor de kleine en arme Soembanese Kerkjes herinnerd. Toch brachten de Kerken iets minder bijeen dan in 1987:

f 59.780,67 tegenover f 58.857,93.

Allerlei broeders en zusters brachten echter 'in eigen verantwoordelijkheid' meer bijeen dan in 1987:

f 19.041,40 tegenover f 22.541,80.

Dit dus om een globale indruk over 1988 te geven.

De reacties na mijn vorige stukje waren hartverwarmend: telefoontjes van ambtsdragers met de toezegging snel te zullen handelen, een notitie op een giro, ...

De aanhoudende maandelijkse overschrijvingen, een aantal uit-schietters met f 500,- tot f 1000,-.

Uit een nalatenschap bijna f 3000,-.

En dan die broeder met zijn 50e verjaardag. f 50,-? Nee, dacht hij:

70 maal f 50,-. Ik gun iedereen een lang leven, en deze in het bijzonder.

Mocht er aanhoudende drang op me worden uitgeoefend om weer eens gespecificeerd te verantwoorden, dan wil ik dat een volgende keer graag doen. Als U zeker wilt weten of Uw gift is binnengekomen, kunt U ook 01728-8909 draaien van Uw

J.H. Bosman

Cogma varia

Wilt U het COGMA-werk steunen?

Dat kan ook buiten de kerkkollekte om. Stort uw bijdrage dan op giro nr. 1378982 ten name van COGMA Enschede.

De eerstvolgende COGMA-reis is weer gepland, nl. van vrijdag 14 t/m woensdag 19 april 1989.

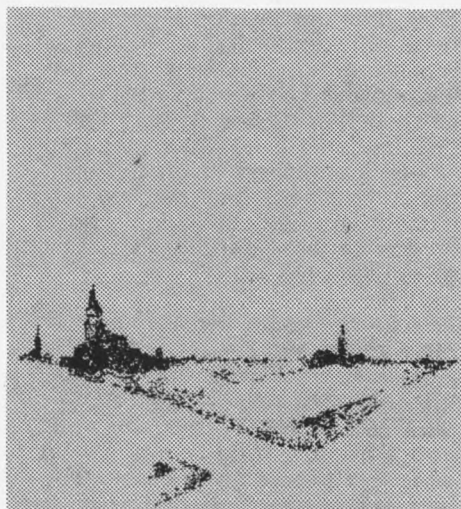
Het reisteam bestaat uit: Drs. L.G. Compagnie, Ned. Geref. predikant te Zaandam; Drs. W.J. Quist, Chr. Geref. predikant te Apeldoorn; en de bestuursleden: H.J. Bosch, te Enschede en H.J. Wiltink te Enschede. Drs. W.J. Quist hoopt op zondag 16 april a.s. voor te gaan in de kerkdienst voor militairen op de basis van de 5e groep geleide wapens van de Koninklijke Luchtmacht te Stolzenau, W. Dld.

De eerstvolgende *bestuursvergadering* van het COGMA zal plaatsvinden op vrijdag 7 april 1989 's avonds half acht in de Chr. Geref. Barnabaskerk aan de Canadalaan te Apeldoorn. Hebt u voorstellen of suggesties voor deze vergadering, dan gaarne inzenden vóór 1 april a.s. bij de sekretaris, adres: dhr. H.J. Bosch, Walkottelanden 40, 7542 MR Enschede. Telefoon: 053-762272.

Stichting Emeritaatsvoorziening 'S.E.V.'

De voorjaarsvergadering met de aangesloten kerken zal dit jaar worden gehouden op woensdag, 24 mei in de Jeruzalemkerk te Utrecht, Troosterlaan 65. Aanvang 19.30 uur.

Uit breder kring

Voorjaarskonferentie 29 april 1989

De Bijbel is duidelijk.

Maar hoe?

Onderwerp

Tussen de schrijvers van de Bijbel en ons ligt een periode van zo'n 2000 jaar. De cultuur en de samenleving van toen verschilt hemelsbreed van die van nu. Kunnen wij ons er wel een voorstelling van maken, hoe de mens uit de tijd van de Bijbel de werkelijkheid ervoer en zag? Kunnen wij de Bijbel wel interpreteren zonder er een totaal andere uitleg aan te geven dan de bijbelschrijvers bedoelden? In maart 1988 verscheen deel 2 in de serie 'Verantwoording, christelijke wijsgerige reeks'. De titel van dit deel is: 'Onbevangen verstaan, over de werkelijkheid van de theologie'. Het is geschreven door Dr. Henry Vander Goot en gaat in op hermeneutische vragen, zoals wij die hierboven formuleerden. Naast bijval heeft het boek ook kritiek geoogst. Op de Voorjaarskonferentie zal nader ingegaan worden op deze vragen.

Sprekers

Prof. dr. H.G. Geertsema, bijzonder hoogleraar reformatorische wijsbe-

geerte in Amsterdam, Groningen en Utrecht

Prof. dr. J. Veenhof, hoogleraar dogmatiek, Vrije Universiteit te Amsterdam

Dr. S. Meijers, predikant NH Kerk te Leiden

Dr. E.W. Tuinstra, secretaris departement vertalen Nederlands Bijbelgenootschap

Drs. N. Dijkstra-Algra, docent ethiek Nederlands Bijbelinstituut, parttime in dienst Samen Op Weg Gemeente Houten.

Tijd

zaterdag 29 april 1989, van 9.30-16.00 uur

Plaats

Ichthuskerk (Chr. Geref.) Grote Haag 52, Amersfoort

Kosten

f 15,- per persoon
(lunch a.u.b. zelf meenemen)

Boek 'Onbevangen verstaan' van H. vander Goot

Om de konferentie te kunnen volgen is het niet noodzakelijk dit boek gelezen te hebben. Het is wel verkrijgbaar op het Centrum (zie hieronder) en op de dag zelf. Kosten van dit boek: f 18,90.

Inlichtingen en opgave:

Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte
Postbus 368
3500 AJ Utrecht

Bellen kan ook: telefoon 030-342030

Interkerkelijke Bezinningsdag

In samenwerking met de Internationale Raad van Christelijke Kerken (ICCC), belegt het Regionaal Reformatorisch Interkerkelijk Bezinningsverband (Regionaal R.I.B.) op zaterdag 6 mei 1989 te Drachten een dag van voorlichting en bezinning op de vragen rondom 'New Age Beweging' en het 'Conciliair Proces'. De heer J. Boelema te Leiden hoopt te spreken over de New Age Beweging en Prof. Dr. J. Douma te Kampen zal de religieuze en ethische aspecten van het Conciliair Proces behandelen.

Vervolgens zal Prof. Dr. Ir. E. Schuurman te Breukelen ingaan op de praktische en politieke zijden van het vraagstuk.

De bijeenkomst staat onder leiding van Dr. J.C. Maris te Garderen, Algemeen secretaris ICCC.

De conferentie is bedoeld voor ieder belangstellend gemeentelid, vooral ook voor leden van Kerkeraden, onderwijsorganisaties en andere verenigingen.

De toegang is vrij.

Er is gelegenheid tot het stellen van vragen.

Plaats van samenkomst:

Geref. Kerkelijk Centrum 'De opdracht'

Stationsweg 150b te Drachten (naast busstation)

Aanvang: 10.00 uur

Sluiting: ca. 18.00 uur

Er wordt eengezamenlijke broodmaaltijd gehouden (kosten f 13,50 p.p.). Mede met het oog daarop is opgave van het aantal deelnemers gewenst. Aanmeldingen graag vóór 1 mei aan de heer A. Born, Stal 111 9205 Drachten
tel.: 05120-30588

14e Nationale CWN-conventie in teken van conciliair proces

Van 3 t/m 7 mei 1989 vindt in De Born te Dalfsen (Ov.) de veertiende nationale conventie plaats van de Charismatische Werkgemeenschap Nederland (CWN). Woensdagavond 3 mei opent Prof. Dr. J. Veenhof, hoogleraar Dogmatiek aan de V.U. te Amsterdam de conventie met het referaat 'De Geest maakt een nieuw begin'. Daarin belicht hij enkele bijbels-theologische aspecten van het conciliair proces.

Donderdagmorgen 4 mei 1989 spreekt Ir. M. van Alphen, lid van de Landelijke Stuurgroep voor het Conciliair Proces van de Raad van Kerken over: 'Kerken op weg naar heilheid van de schepping, gerechtigheid en vrede; wat kunnen wij doen?'

Van Alphen schetst de voorgeschiedenis en de actuele kerkelijke praktijk van het conciliair proces en geeft aan hoe op mondiaal en lokaal niveau de rlaties zijn tussen spiritualiteit en actie.

Vrijdagmorgen 5 mei 1989 spreekt Prof. Dr. B. Goudzwaard, Hoogleraar Economie aan de Sociale Faculteit van de V.U. te Amsterdam over 'Geloof, economie en milieu'. Professor Goudzwaard gaat o.m. in op de fundamentele problematiek, die is ontstaan door de kunstmatige scheiding van geloof, economie en milieu.

Nadere informatie: secretariaat CWN, Kerstant v.d. Bergelaan 55a, 3054 EP Rotterdam, tel. 010-4181755.

Open avond Reformatorische Bijbelschool

Op 21 april a.s. houdt de Reformatorische Bijbelschool opnieuw een open avond. Een goede gelegenheid om kennis te maken met de school! Er is een gevarieerd programma met:

- informatie over verschillende opleidingen
- een indruk van het leren en leven op de RBS
- een korte proefles
- een bijdrage van enkele (oud-)studenten
- tijd voor het beantwoorden van vragen

Je bent van harte welkom op 21 april. Om 19.30 uur begint het programma in het gebouw van de RBS, Krakelingweg 10 te Zeist. Tot ziens! (s.v.p. telefonisch opgeven; nr. 03404-24166)

W.J. Moggré, Hilversum

Machteloos...

Hij had een afspraak voor het ochtendspreekuur. Samen met zijn vrouw kwam hij binnen; zijn vrouw verduidelijkte dat ze mee gekomen was om het verhaal te helpen vertellen, haar man was zo geëmotioneerd dat hij er zelf waarschijnlijk niet uit zou komen. Ik ken de man als een eenvoudige, maar trouwe werker. Bijna nooit ziek, zijn kaart is nog lang niet vol. Hij is 55 jaar en zit nu als een klein kind te huilen aan mijn bureau, hij kan niet meer. Bij stukjes en beetjes wordt het verhaal verteld, vooral door de vrouw omdat hij er zelf bijna geen woord uit kan brengen. Hij werkt nu 39 jaar bij hetzelfde bedrijf. Dat bedrijf is wel een paar keer in andere handen overgegaan, maar hij ging steeds mee, met onder andere als resultaat dat het werk nu zo'n 50 km van zijn huis vandaan is. 's Morgens om 5 uur rijdt hij weg, haalt met zijn busje een aantal collega's op en 's middags om 5 uur vertrekt hij weer van het werk naar huis. Zo'n 12 tot 13 uur per dag is hij van huis weg, al negen jaar lang. En hij deed zijn werk met plezier, nooit met tegenzin.

Tot vorig jaar!

Zijn baas vroeg ontslag voor hem aan; „over-compleet”, werd hem gezegd. „Omdat ik te duur ben”, vertelt de man. Met steun van de bond werd het ontslag ongedaan gemaakt, hij bleef dus gewoon doorwerken. Intussen zijn dan de arbeidsverhoudingen wel verziekt. De baas begon hem te treiteren, liet hem allerlei extra klusjes opknappen die eigenlijk niet bij zijn werk hoorden. Hoopte hij op die manier alsnog een ontslagreden te krijgen, op grond van werkweigering mischien?

Dat maakte de man onzeker. En nu, gisteren, toen hij klaar zat om te vertrekken in zijn busje met zijn medepassagiers, werd hij teruggeroepen om nog een paar volmaakt onbelangrijke en zinloze klusjes in het bedrijf op te knappen. Dat deed voor hem de deur dicht. Hij weet niet meer hoe hij thuisgekomen is, het was een gevaarlijke rit. Vannacht heeft hij niet geslapen, wel veel gehuild en nu zit hij nog te schokschouderen.

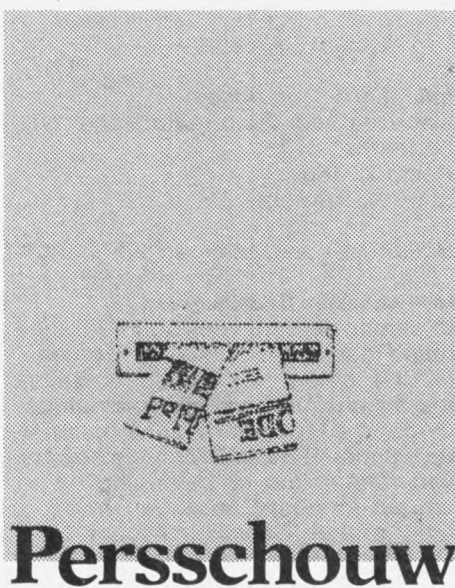
Zo klonk hun relaas en ook ik voelde me machteloos. Het enige wat ik kon zeggen was, dat hij voorlopig niet mocht werken, niet in de auto kruipen, maar thuis blijven en proberen tot rust te komen. Hij is intussen een paar keer terug geweest, weliswaar veel rustiger, maar nog lang niet de oude.

Hoe moet je zo iemand weer op het

spoor helpen? Hoe kun je hem sterker maken zodat hij opgewassen is tegen de vaak harde en onrechtvaardige maatschappij, waardoor je gedwongen wordt weerbaar en strijdvaardig te zijn? Hoe help je mensen als deze man om niet verbitterd te worden, maar toch weer met vertrouwen in het leven te staan?

Dat is een lang proces waarin geschonden vertrouwen weer in evenwicht moet worden gebracht. Dat vraagt trouw van de naaste omgeving. Trouw van ons, om naast die mensen te willen staan waar de klappen hard zijn aangekomen. Hebben wij genoeg 'oog voor elkaar'?

De schrijver was tot voor kort bestuurslid van de Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlands Gereformeerde kerken.

Christelijke geschiedbeschouwing

Is christelijke geschiedbeschouwing mogelijk? Heeft het zin om tegenover de onoplosbare vragen en moeiten van deze moderne tijd, met z'n geweld en wereldoorlogen, vanuit christelijk gezichtspunt de zaken te overzien? Valt er wat zinnigs te zeggen – iets dat afwijkt van de moderne opvattingen, die b.v. de evolutie en de ontwikkeling of de sociaal-economische theorie de hoogste wijsheid achten? We kunnen die vragen bevestigend beantwoorden. Het is zelfs zo dat zonder het licht van de Heilige Schrift de wereldgeschiedenis één groot en volkomen raadsel blijft, maar dat je de tijden en de geschiedenis en het leven meer en meer gaat verstaan als je naar Gods Woord luistert.

Daniël heeft destijds aan het hof van Nebukadnezar, de koning van Babel, God geprezen en gezegd: „Hij verandert de tijden en stonden, Hij zet koningen af en stelt koningen aan”. En Nebukadnezar heeft daarna erkend, dat God, de Allerhoogste, macht heeft over het koningschap der mensen en daarin aanstelt wie Hij wil (Dan. 2:21; 4:34, 35; 5:21).

Zij wisten al, wat de moderne mens weigert te erkennen, dat het schep-sel niet souverain is en dat het de grondslag van het leven is dat God regeert.

Christelijke geschiedbeschouwing is een uiterst belangrijke zaak. Het heeft invloed op heel je leven. Het betekent grote verschraving als een mens geen rekening houdt met wat God in de geschiedenis gedaan heeft en als hij zelfs, zoals zovelen tegenwoordig, niet eens meer belangstelling voor geschiedenis heeft. Let je echter op wat de kern van de geschiedenis is – wat er gebeurde – een stormvloed van feiten en gebeurtenissen, dan gaan de schatkamers van de geschiedenis open en dan verdiept dat tegelijk het zicht op je eigen tijd.

Zo luidt het begin van een instruerend artikel, dat Ds. J.C. Janse te Ermelo schreef in de 'KERKBODE VAN NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN'. Hélaas wordt er ook in onze kring veel te weinig aandacht besteed aan de bestudering van de geschiedenis terwijl het op de catechisaties niet gemist mag worden en ook allerlei gespreks-groepen er alleen maar tot hun eigen schade aan voorbijgaan. Er is in de loop der jaren heel veel geschreven over de zin der historie. Maar hebben wij de teneur daarvan verstaan? Soms lijkt het wel alsof vele mensen denken, dat de wereld pas bij hen begonnen is. Veel min of meer geveugelde uitspraken wijzen ons op het gevaar van het negeren van de betekenis van de historie van kerk en wereld. Ik noem er enkele: „De les der geschiedenis is er om vergeten te worden” – „Wie de les der geschiedenis niet ter harte neemt is gedoemd de geschiedenis te herhalen.” – „Wanneer wij geen zin meer kunnen vinden in de geschiedenis, dan betekent dit, dat wij onszelf niet verstaan”.

In het centrum van de historie staat het geslachte Lam (Openbaring 5). Daarin ontdekken wij de tekenen van kruis en Opstanding. Het betekent, dat de hele wereldhistorie gelegd is in de doorboorde handen van de verheven Priester-Koning, Christus! Wie daarvoor oog krijgt zal de geschiedenis op de juiste wijze taxeren!

Enschede

O. Mooiweer

Loof den Here, mijn ziel,
en al wat in mij is, zijn heiligen naam;
loof den Here, mijn ziel,
en vergeet niet een van zijn weldaden;
die al uw ongerechtigheid vergeeft,
die al uw krankheden geneest,
die uw leven verlost van de groeve,
die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheid,
die uw ziel verzadigt met het goede,
zodat uw jeugd zich vernieuwt als die van een arend.

Psalm 103 : 1-6

Na een langdurige ziekte is, toch nog onverwacht, ontslapen in de verwachting van de wederkomst van onze Here en Heiland, mijn lieve man, onze vader en opa

DIRK JAN FIGGE

in de leeftijd van 67 jaar.

Den Haag: W. Figge-Broers
Roosendaal: T. Moleveld-Figge
D.D. Moleveld
Maassluis: E.M. de Jong-Figge
D.H. de Jong
Emmeloord: R. ter Maat-Figge
S.E. ter Maat
Amersfoort: W.J. Figge
J.M. Figge-Keesmaat
Hardenberg: D.J. Figge
C.J. Figge-Janse
Den Haag: H.J.H. Figge
J. Figge-van der Heide
en kleinkinderen

17 maart 1989
Veenendaalkade 333.
2547 AJ Den Haag.

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

Vacantie in

Brabantse Kempen

Te huur in mei en juni huis met grote tuin.
040-533022.

Jaarvergadering

De jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Gereformeerde persvereniging 'Opbouw' wordt gehouden op zaterdag 8 april a.s. in de Jeruzalemkerk aan de Troosterlaan te Utrecht. Behoudens de punten die krachtens reglementaire bepalingen aan de orde dienen te komen, zal in deze vergadering Prof. Dr. J.G. Knol te Utrecht spreken over het onderwerp

VERBOND, WELVAART EN ORDE.

De vergadering begint te 10.30 uur. De kerk is geopend vanaf 10.00 uur, zodat de deelnemers en belangstellenden vooraf een kopje koffie kunnen drinken.

Voor een broodje tijdens de pauze wordt gezorgd.

Het Bestuur

*Niemand die ons helpen kan,
niemand kan ons kind beschermen.
Wie zijn wij? Neem Gij het dan.
Draag het in Uw groot erbarmen.
Dat het vroeg U in dit leven,
ja voorgoed zijn hart mag geven.*

De Here verrijkte ons gezin met de geboorte van een jongetje

Roelof Mattheüs

Roelof werd geboren op 16 maart 1989.

Harry en Ineke Bruins-Vos
Willem

Witte van Haemstedestraat 1
3132 HZ Vlaardingen

De Igreja Evangélica Reformada van Arapoti in de deelstaat Paraná, Brazilië, zoekt een

PREDIKANT

Gedacht wordt aan iemand met enige ervaring, die zich aangesproken voelt door de woorden 'evangelisch en gereformeerd' en die belangstelling heeft om in onze kerk te werken voor een periode van drie tot zes jaar.

Van degene die de Portugese taal niet beheerst, wordt verwacht, dat hij een studie daarvoor in Brazilië volgt. De vakature gaat per 1 juli 1990 in. Arapoti is een kolonie gevormd door Hollandse emigranten, voornamelijk werkzaam in de landbouw en veeteelt. Het merendeel is afkomstig uit de gereformeerde kerk. De gemeente, die zowel Nederlands- als Portugeestalig is, telt ± 350 leden.

Verdere informatie kunt u verkrijgen bij:
Mw. L. Wolters-Davidse, Colônia Hollandesa,
86510 Arapoti PR., Brasil.
Tel.: 09 55 439 57 1265.

Christelijk Adviesbureau voor School- en Beroepskeuze – CSB

Psychologisch onderzoek m.b.t.:

- onderwijs-, vakkenpakketkeuze;
- studie-, beroepskeuze;
- leerproblemen (o.a. dyslexie);
- loopbaanplanning en verandering van beroep, functie of werkring.

Informatie-centrum (gratis)

BUREAUS TE DEN HAAG – LEIDEN – ROTTERDAM
Inf.: Centrale administratie, tel.: 010-4775266
Heemraadssingel 186, 3021 DM ROTTERDAM

Daar kan ik achter staan

Een omroep, daar moet je iets in zien! In deze uitdrukking ligt iets vrijblijvends. Een omroep is aardig, maar het is niet alles. En bovendien: een bepaalde omroep moet je aanspreken voordat je je eraan verbindt. Ik zie aan één kant wel iets in die nuchterheid. Of je je bij een omroep aansluit en zo ja, bij welke, moet geen belijdeniskwestie worden. Zo kijk ik dan ook niet tegen een keuze voor de EO aan. We bewijzen de EO trouwens een dienst door het niet zo zwaar te laden. Daar zouden onherroepelijk geweldige teleurstellingen uit voortvloeien.

Maar nu de andere kant. Als ik die niet zag, schreef ik dit stukje niet. Radio en tv zijn in onze samenleving opinie-vormers van de eerste orde. Ze kneden en vormen de gedachtenwereld van velen, en dan denk ik echt niet alleen aan mensen die 'full-time' voor de tv zitten. De vraag wat nieuws is, wordt voor een belangrijk deel beantwoord door radio en tv. Overigens ook de vraag wat amusement is, merkwaardig genoeg. Dat wij in onze samenleving een omroep hebben, die recht voor z'n christelijke levensovertuiging uitkomt, is een niet te onderschatten kracht. Een kracht die de samenleving niet kan redden. Maar wel een weerhoudende kracht. Omdat het zoutend zout van Christus' volgelingen eruit blijkt. Hoorbaar en zichtbaar voor allen die in het huis zijn. Door ervaringen uit de praktijk ben ik ervan overtuigd, dat heel wat weerhoudende acties van christenen zonder de stimulerende werking van de Evangelische Omroep niet van de grond zouden komen. Dat betekent niet, dat het allemaal dochter-organisaties van de EO zijn, gelukkig niet. Maar een kanaal om gehoord te worden en een stimulans om door te gaan is het bepaald wel. Het Evangelie is het waard om gehoord te worden, ook in de huiskamer. Laten we hopen dat dat door veel levende stemmen gebeurt, van mond tot mond. Maar laten we de goede kansen die de EO nog biedt, niet laten liggen. Ziet u er ook iets in?

ds. W. Smouter,
Ned. Ger. predikant te Rijswijk

Ja, ik kan hier achter staan en meld me aan als lid van de Evangelische Omroep.

☐ Abonnee op Visie*. Ik betaal
☐ f 55,- per jaar of ☐ f 30,- per half jaar.
en was wel/geen tientjeslid.

☐ Tientjeslid (zonder programmablad).
f 10,- per jaar.

Naam: dhr./mw. ** _____ voorl.: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

* hokje van uw keuze aankruisen.
** doorhalen wat niet van toepassing is.

De ingevulde bon in een open envelop (zonder postzegel)
opsturen naar:
Evangelische Omroep, Antwoordnummer 80,
1200 VB Hilversum.

**Evangelische
Omroep**

Oude Amersfoortseweg 79a
1213 AC Hilversum
telefoon 035-882411